

რამენაზია

თემურ ცქიტიშვილი

თინათინ წერეთლის სახელობის სახელმწიფოსა და სამართლის ინსტიტუტის მეცნიერი თანამშრომელი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასისტენტ-პროფესორი

ქართული სამართლის დარგებიდან სისხლის სამართალი თავიდანვე იქცა პირველი თაობის ქართველ იურისტ-მეცნიერთა კვლევის განსაკუთრებულ სფეროდ. ამბზე მიუთითებს ის გარემოება, რომ სამართლის თეორიისა და ფილოსოფიის შემდეგ, სწორედ სისხლის სამართალში შეიქმნა პირველი ქართულენოვანი მონოგრაფიული ნაშრომები თუ სახელმძღვანელოები, რამაც კარგი საფუძველი შექმნა სისხლის სამართლის პრობლემათა შემდგომი კვლევა-ძიებისთვის. მაშინ როცა სამართლის ზოგიერთი დარგი ახალი ფეხადგმულია, სისხლის სამართლის მეცნიერულ კვლევას საქართველოში მდიდარი ისტორია აქვს, რომელსაც საფუძველი პროფესორმა თინათინ წერეთელმა და ვლადიმერ მაყაშვილმა ჩაუყარეს.

საქართველოში სისხლის სამართლის პრობლემების კვლევის დაწყებიდან დღემდე განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა ზოგადი ნაწილის საკითხებს, რაზეც მიუთითებს გამოცემული სამეცნიერო სტატიები, მონოგრაფიები, თუ სახელმძღვანელოები. აღნიშნულის მიუხედავად, ობიექტურად უნდა ითქვას, რომ სტუდენტებისთვის, პროფესორებისთვის და სისხლის სამართალით დაინტერესებული მკითხველისთვის მეტად მნიშვნელოვან საჩუქარს წარმოადგენდა 2011 წელს ქეთევან მჭედლიშვილი-ჰედრიხის მიერ გამოცემული მონოგრაფიული წიგნი, რომელიც ეძღვნება დანაშაულის გამოვლინების ცალკეულ ფორმებს. მასში განხილულია დაუმთავრებელი დანაშაულის (დანაშაულის მომზადება და მცდელობა), დანაშაულში თანამონაწილეობის, უმოქმედობით ჩადენილი დანაშაულის, ერთიან დანაშაულთან და დანაშაულის სიმრავლესთან დაკავშირებული საკითხები. მართალია, დანაშაულის მომზადებას და მცდელობას, ისევე როგორც დანაშაულში თანამონაწილეობას, ქართულ ენაზე მანამდეც მიეძღვნა გამოკვლევები (თინათინ წერეთელი, ოთარ გამყრელიძე), მაგრამ პირველად გამოიცა მონოგრაფიული სახელმძღვანელო, სადაც დანაშაულის გამოვლინების სხვადასხვა ფორმები კომპლექსურადაა განხილული, რაც მას არა მხოლოდ პროფესორებისთვის, არამედ ასევე სტუდენტებისთვის საჭირო წიგნადაც აქცევს. დასახელებულ წიგნში საკითხები ლაკონურად და სათანადო პრაქტიკული მაგალითების მოშველიებით, არგუმენტირებულადაა გადმოცემული. საკითხები გაშუქებულია როგორც ქართული, ისე გერმანული წყაროების მიხედვით, შედარებით-სამა-

რთლებრივი კვლევის მეთოდის გამოყენებით. განსაკუთრებული აღნიშვნის ღირსია ის, რომ ავტორი რთულ საკითხებს გასაგები, სადა ენით გადმოსცემს, რაც განსახილველ წიგნს მიმზიდველს ხდის. მიუხედავად იმისა, რომ მონოგრაფიაში საკითხთა გარშემო არსებული სხვადასხვა თეორიები განხილული, წიგნი არ ატარებს კომპილაციურ ხასიათს. თეორიების განხილვის, მოქმედი კანონმდებლობის და პრაქტიკის ანალიზის დროს ავტორი საკუთარ მოსაზრებასაც გვთავაზობს, რაც უმეტესწილად, დამაჯერებლად დასაბუთებული, თუმცა წიგნში განხილული ზოგიერთი საკითხის ირგვლივ გამოთქმული ავტორისეული მოსაზრება საკამათოა, რომელზეც ქვემოთ იქნება ყურადღება გამახვილებული.

1. დანაშაული შეიძლება განხორციელდეს ერთი-როგონულად, თანამსრულებლობით (თანამონაწილეობა ფართო გაგებით) ან თანამონაწილეობით (თანამონაწილეობის ვიწრო გაგებით). თანამსრულებლობა დანაშაულის განხორციელების ერთ-ერთი ფორმაა. დანაშაულში თანამსრულებლობასთან დაკავშირებით ჩნდება კითხვა: მის გამოკვლევას აქვს მხოლოდ თეორიული მნიშვნელობა, თუ პრაქტიკულიც?

ვინაიდან თანამსრულებლის ქმედების კვალი-ფიკაციისას სსკ-ის 22-ე მუხლზე მითითება საჭირო არ არის, იმის გარკვევას, არის თუ არა დანაშაული თანამსრულებლობით ჩადენილი, ქ. მჭედლიშვილი-ჰედრიხის მოსაზრებით, მხოლოდ დოგმატიკური მნიშვნელობა აქვს და იგი მოკლებულია პრაქტიკულ ღირებულებას (162-ე გვ.). ანალოგიური მოსაზრება გამოთქმულია გერმანულ იურიდიულ ლიტერატურაშიც¹. თუმცა, მოცემული შეხედულება, ქართული სისხლის სამართლის კანონმდებლობის გათვალისწინებით, არ არის გასაზიარებელი, ვინაიდან თანამსრულებლობით ჩადენილი დანაშაული ქართული სისხლის სამართალით ჯგუფურ დანაშაულად კვალიფიცირდება. ჯგუფურად დანაშაულის ჩადენა კი ზოგჯერ ქმედების მაკვალიფიცირებელ გარემოებადაა გათვალისწინებული სსკ-ის კერძო ნაწილის რიგ მუხლებში,

* წინამდებარე წერილი წარმოადგენს გერმანულ-ქართულ სისხლის სამართლის ელექტრონული ჟურნალის 2018 წლის მე-3 ნომერში გამოქვეყნებული რეცენზიის განვრცობილ ვერსიას.
1 C. Roxin, Strafrecht, Allgemeiner Teil, Band II, Besondere Erscheinungsformen der Straftat, München 2003, S. 681, §31 VII Rn. 173.

ხოლო იქ, სადაც აღნიშნული გარემოება ქმედების მაკვალიფიცირებელ გარემოებად არ არის მოცემული, მხედველობაში მიიღება სასჯელის დანიშვნის დროს, როგორც სასჯელის დამამძიმებელი გარემოება. თანამსრულებლობა იმიტომ მიიჩნევა ქმედების მაკვალიფიცირებელ ან სასჯელის დამამძიმებელ გარემოებად, რომ იგი მიუთითებს მსხვერპლის ერთგვარ უმწიბრობაზე. რაც უფრო მეტი ამსრულებელი მოქმედებს მსხვერპლის წინააღმდეგ, მით უფრო უმწიბრო და თავდაცვისუნარო მდგომარეობაში ვარდება იგი. მსხვერპლისთვის უფრო რთულია ორ ან მეტ თანამსრულებელთან გამკლავება, ვიდრე ერთ ამსრულებელთან.

დანაშაული თანამსრულებლობით არის თუ არა ჩადენილი ამის გარკვევის მნიშვნელობაზე მეტყველებს სსკ-ის 27-ე მუხლი, რომელიც ჯგუფურ დანაშაულს ეხება და ჯგუფური დანაშაულის კლასიფიკაციას იძლევა. პრაქტიკული მნიშვნელობა რომ არ ჰქონდეს იმის გარკვევას, არის თუ არა დანაშაული თანამსრულებლობით, მაშასადამე, ჯგუფურად ჩადენილი, არც სსკ-ის 27-ე მუხლში იქნებოდა მოცემული ჯგუფური დანაშაულის დეფინიცია, რომელიც ცალსახად მიუთითებს ჯგუფურად დანაშაულის ჩადენისთვის თანამსრულებლობის აუცილებლობაზე. სსკ-ი არეგულირებს არა მხოლოდ დოგმატურ, არამედ, პირველ რიგში, პრაქტიკული მნიშვნელობის საკითხებს.

2. დანაშაულში თანამსრულებლობასთან დაკავშირებულ მორიგ კითხვას წარმოადგენს, არის თუ არა იგი შესაძლებელი ყველა ტიპის დანაშაულში? ავტორი თანამსრულებლობას დოგმატურად დასაშვებად თვლის როგორც წმინდა, ისე შერეული უმოქმედობის დელიქტებში (162-ე გვ.). წმინდა უმოქმედობის დელიქტად, სადაც თანამსრულებლობას ავტორი უშვებს, დასახელებულია დაუხმარებლობა (სსკ-ის 129-ე მუხ.). მოცემულ შემთხვევაში ავტორი იზიარებს ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში ადრე გამოთქმულ თვალსაზრისს, რომლის მიხედვითაც, თანამსრულებლობა თეორიულად და პრაქტიკულად შესაძლებლად იქნა მიჩნეული შერეული და წმინდა უმოქმედობის დელიქტებში². უმოქმედობით თანამსრულებლობა არ გამოირიცხება გერმანულ სისხლის სამართლის ლიტერატურაშიც. თუმცა, იგი დამოკიდებულია იმაზე, არსებობდა თუ არა ერთიანი გადაწყვეტილება უმოქმედობასთან დაკავშირებით. აღნიშნული მოსაზრების მიხედვით, თუ არ არსებობს ერთიანი გადაწყვეტილება, გარანტორთა უმოქმედობა თანამსრულებლობა არ იქნება. ასეთ დროს მოვალეობის სუბიექტთა უმოქმედობა იქნება არა თანამსრულებლობა, არამედ პარალელური ამსრულებლობა³.

უმოქმედობის დელიქტებში თანამსრულებლობის შესაძლებლობასთან დაკავშირებით საყურადღებოდ უნდა ჩაით-

ვალოს ის მოსაზრება, რომელიც შესასრულებელი მოვალეობის არაპერსონალურობას უსვამს ხაზს და უმოქმედობით თანამსრულებლობას უშვებს იქ, სადაც საერთო მოვალეობის ერთად შესრულება შესაძლებელი. თუმცა, ამავე მოსაზრების ავტორთა მიერ უმოქმედობით თანამსრულებლობა საერთო მოვალეობის გარეშეც არის გამონაკლისის სახით დასაშვებად მიჩნეული, როცა რამოდენიმე პირი ერთი და იგივე შემადგენლობით გათვალისწინებულ სიტუაციაში არ ასრულებს მოქმედების მოვალეობას⁴. მოცემულ შემთხვევაში საყურადღებოა ის, რომ ყურადღებაა გამახვილებული მოქმედების მოვალეობის სუბიექტთა ერთსა და იმავე სიტუაციაში ერთად მოხვედრის ფაქტზე, რაც ხდება მოქმედების მოვალეობის წარმოშობის საფუძველიც. ასეთ დროს მოქმედების მოვალეობის წარმოშობას წინ უძღვის ის მდგომარეობა, რომლის მონაწილენიც ერთად ხდებიან მოვალეობის სუბიექტები და შემდგომ ერთად თანხმდებიან სავალდებულო მოქმედების შეუსრულებლობაზეც. მიუხედავად დასახელებული ფაქტორებისა, ასეთ დროს უმოქმედობით თანამსრულებლობა მაინც ძალზედ საკამათოა. რამდენად შეიძლება თანამსრულებლობად მივიჩნიოთ უბედური შემთხვევის მონაწილეები, რომლებიც ერთ-ერთ დაშავებულს მიატოვებენ დახმარების გარეშე (დაუხმარებლობა)?

წმინდა უმოქმედობის დელიქტებში თანამსრულებლობა მეტად საკამათოა უმოქმედობაზე მოვალეობის სუბიექტთა ერთიანი გადაწყვეტილების შემთხვევაშიც, ვინაიდან წმინდა უმოქმედობის დელიქტები ეფუძნება პერსონალური ხასიათის მოვალეობის შეუსრულებლობას. ის ვალდებულება, რომელსაც წმინდა უმოქმედობის დელიქტის ამსრულებელი არ ასრულებს, პერსონალურია. ვალდებულება პერსონალური იმიტომ არის, რომ იგი კონკრეტულ პირს ინდივიდუალურად ეკისრება. პერსონალური ვალდებულება არ შეიძლება სხვაზე გადავიდეს, სხვას გადაეკისროს⁵. პერსონალური ვალდებულება არ გულისხმობს იმას, რომ ანალოგიური ვალდებულება სხვას არ შეიძლება ეკისრებოდეს. შესაძლოა გარკვეული ვალდებულება, რომელიც პერსონალურია, ეკისრებოდეს ორ ან მეტ პირს, მაგრამ ამის მიუხედავად, ვალდებულება თავისი ბუნებით მაინც პერსონალურია. მაშინაც კი, როდესაც სახეზეა მოვალეობის ორი ან მეტი სუბიექტი, აღნიშნული მოვალეობის შეუსრულებლობისას, მაინც გამოირიცხება თანამსრულებლობა. წმინდა უმოქმედობის დელიქტების თანამსრულებლობით განხორციელება შეუძლებელი რომ არის იქიდანაც ჩანს, რომ სსკ-ში დანაშაულის ჯგუფურად განხორციელება პასუხისმგებლობის მაკვალიფიცირებელ გარემოებად არ გვგვდება წმინდა უმოქმედობის დელიქტებში.

წმინდა უმოქმედობის დელიქტებში თანამსრულებლობა

2 თ. წერეთელი, თანამონაწილეობა დანაშაულში, წიგნი: მისივე, სისხლის სამართლის პრობლემები, II ტომი, თბ., 2007, გვ. 141.

3 C. Roxin, Strafrecht, Allgemeiner Teil, Band II, Besondere Erscheinungsformen der Straftat, München 2003, S. 681, §31 VII Rn. 171-172; Baumann/Weber/Mitsch/Eisele, Strafrecht, Allgemeiner Teil, Lehrbuch, 12. Auflage, Bielefeld, 2016, S. 766, §25 Rn. 86.

4 H.-H. Jescheck, Th. Weigend, Lehrbuch des Strafrechts, Allgemeiner Teil, 5. Auflage, Berlin, 1996, S. 682, §63 IV.

5 თ. გამყრელიძე, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის განმარტება, მე-3 გამოცემა, წიგნი: მისივე, სისხლის სამართლის პრობლემები, III ტომი, თბ., 2013, გვ. 265; გ. ნაჭყებია, ნ. თოდუა, წიგნი: გ. ნაჭყებია, ნ. თოდუა, (რედ.), სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, მესამე გამოცემა, თბ., 2018, გვ. 307-308.

ბის შესაძლებლობასთან დაკავშირებით სისხლის სამართლის ლიტერატურაში არაერთგვაროვანი მოსაზრებაა გამოთქმული. თუ ერთი მოსაზრებით, წმინდა უმოქმედობის დელიქტებში თანაამსრულებლობა დასაშვებია, მეორე მოსაზრებით, აღნიშნული ტიპის დელიქტებში არა თანაამსრულებლობა, არამედ პარალელური ამსრულებლობაა შესაძლებელი⁶, მიუხედავად იმისა, იყო თუ არა უმოქმედობის გადაწყვეტილება ორი ან მეტი ამსრულებლის მიერ ერთად მიღებული. აღნიშნული მოსაზრება გასაზიარებელია. ორი ან მეტი პირი პარალელურად ანუ ერთდროულად შეიძლება თავს იკავებდეს პერსონალური მოვალეობის შესრულებისგან, მაგრამ მოვალეობის ერთდროულად შეუსრულებლობის მიუხედავად, პარალელური ამსრულებლობა ვერ იქცევა თანაამსრულებლობად. თუ პარალელურ ამსრულებლობას თანაამსრულებლობასთან გვაიგივებთ, დანაშაული ჯგუფურად განხორციელებულად უნდა მივიჩნიოთ, რამაც ქართული სისხლის სამართლის მიხედვით, შეიძლება გავლენა მოახდინოს ქმედების კვალიფიკაციაზე ან სასჯელის ზომამზე.

წმინდა უმოქმედობის დელიქტებში თანაამსრულებლობის შესაძლებლობის საკითხის გასარკვევად აუცილებელია მხედველობაში იქნას მიღებული თანაამსრულებლობის ობიექტური წინაპირობა. თანაამსრულებლობის ობიექტურ წინაპირობად მიიჩნევა თითოეული მონაწილის მიერ საერთო გადაწყვეტილებით დანაშაულებრივი ქმედებით დანაშაულის ჩადენაში საჭირო წვლილის შეტანა⁷. მაშინ როცა საქმე ეხება ისეთ წმინდა უმოქმედობის დელიქტს, როგორც დაუხმარებლობა, ორი ამსრულებლის პარალელური უმოქმედობის დროს ერთი ამსრულებლის უმოქმედობაზე ვერ ვიტყვი, რომ მეორე ამსრულებელთან ერთად წვლილი შეაქვს დანაშაულის განხორციელებაში. იგი თვითონ ერთპიროვნულად არ ასრულებს მოვალეობას, რაც დანაშაულის ჩადენაში წვლილის შეტანად ვერ იქნება მიჩნეული. დანაშაულის ჩადენაში წვლილის შეტანა ნიშნავს იმას, რომ დანაშაული ამსრულებელთა ერთიანი ქმედების საერთო პროდუქტად მიიჩნევა, რაც დაუხმარებლობის შემთხვევაში გამორიცხებულია, რამეთუ საქმე ეხება პასუხისმგებლობას მხოლოდ უმოქმედობისთვის, რასაც აუცილებელ წინაპირობად არ სჭირდება მეორე ამსრულებლის უმოქმედობა. თანაამსრულებლობის დროს თანაამსრულებელთა მიერ დანაშაულის ჩადენაში წვლილის შეტანა იმას გულისხმობს, რომ თანაამსრულებელთა ფუნქციები გადანაწილებულია. მაგალითად, მკვლელობაში თანაამსრულებლობის დროს ერთი ამსრულებელი შეიძლება მსხვერპლს აკავებდეს, ხოლო მეორე ამსრულებელი მსხვერპლს დანას ურტყამდეს. მოცემულ შემთხვევაში თანაამსრულებელმა მსხვერპლის შებორკვით დანაშაულის ჩადენაში წვლილი შეიტანა, ვინაიდან მეორე ამსრულებელს დანაშაულებრივი ქმედების განხორციელების შესაძლებლობა მისცა, საქმე გაუმარტივა.

ასეთი რამ დაუხმარებლობის (და განსაცდელში მიტოვების) დროს შეუძლებელია, რამეთუ დაუხმარებლობა მხოლოდ უმოქმედობით ხორციელდება და იგი ფუნქციების გადანაწილების შესაძლებლობას გამორიცხავს. დაუხმარებლობის დროს პარალელური უმოქმედობა ვერ იქნება მიჩნეული ვერც ფუნქციების გადანაწილებად და შესაბამისად, დანაშაულის ჩადენაში სხვასთან ერთად წვლილის შეტანად.

როდესაც პარალელური ამსრულებლობის თანაამსრულებლობასთან გაიგივებას უარვყოფთ, მხედველობაში მიიღება ის, რაც საფუძვლად უდევს ქმედების ჯგუფურ დანაშაულად კვალიფიკაციის აუცილებლობას. როგორც უკვე აღინიშნა, დანაშაულის ჯგუფურად ჩადენისას, როგორც წესი, მსხვერპლის მდგომარეობა უარესდება, ვინაიდან ადგილი აქვს ამსრულებელთა ძალების გაერთიანებას, მაგრამ ასეთი რამ წმინდა უმოქმედობის დროს პრაქტიკულად გამორიცხებულია. როდესაც ადამიანი სიცოცხლისათვის საშიშ მდგომარეობაში ანუ განსაცდელშია, არაფერი არ იცვლება იმით, შემთხვევის ადგილზე ერთი ამსრულებელია, რომელიც განსაცდელში მყოფს არ ეხმარება, თუ ორი ამსრულებელი. როდესაც შემთხვევის ადგილზე ორი ამსრულებელია, რომელიც სავალდებულო მოქმედებას არ ასრულებს, მსხვერპლის მდგომარეობა ამით არ უარესდება, მსხვერპლის სიცოცხლე იგივე ხარისხის საფრთხეშია. მსხვერპლის მდგომარეობა მაშინ შეიცვლება, თუ ამსრულებლები არა მხოლოდ არ დაეხმარებოდნენ განსაცდელში მყოფს, არამედ მოქმედებით ცდებოდნენ მსხვერპლის მიმართ არსებული საფრთხის შედეგში რეალიზაციას ანუ საფრთხეში მყოფი სიკეთის ხეცოფას, მაგრამ ასეთ დროს ადგილი ექნებოდა არა მხოლოდ უმოქმედობას-დაუხმარებლობას, არამედ მოქმედებასაც. მოქმედება კი დაუხმარებლობის მუხლით (129-ე) ვერ შეფასდება, იგი მოითხოვს სხვა მუხლით კვალიფიკაციას, კერძოდ, 19, 109-ე მუხლით (დაზარალებულის უმწეობის გათვალისწინებით). მკვლელობის მცდელობისას ალოგიკურიც არის ქმედება დაუხმარებლობის მუხლით დაკვალიფიცირდეს, ვინაიდან მკვლელობის მცდელობა აღნიშნულ შემადგენლობას მოიცავს. ალოგიკურია დაუხმარებლობისთვის დასაჯო ის, ვინც მკვლელობის მცდელობას ახორციელებს. მკვლელობის მცდელობის ჩამდენისგან კანონმდებელი არც შეიძლება ელოდეს საფრთხეში მყოფის მიმართ დახმარების აღმოჩენას. მოცემულ შემთხვევაში მკვლელობის მცდელობით ქმედების კვალიფიკაციის საფუძველია საფრთხეში მყოფის მიმართ არსებული საფრთხის გაზრდა მოქმედი პირების მიერ.

3. დანაშაულში თანაამსრულებლობა განზრახაა შესაძლებელი. გაუფრთხილებლობით დანაშაულს თანაამსრულებლობა არ ახასიათებს. უფრო მეტიც, თანაამსრულებლობისთვის საკმარისი არ არის ორი ან მეტი ამსრულებლის განზრახვი ქმედება. აუცილებელია თანაამსრულებელთა ქმედება ერთიანი განზრახვით იყოს შეკავშირებული. განზრახვა კი არსებობს უცერად აღმოცენებული და წინასწარ ჩამოყალიბებული. ამდენად ჩნდება კითხვა, თუ როგორ უნდა იქნას გაგებული თანაამსრულებელთა ერთიანი განზრახვი

6 ნ. თოდუა, თანაამსრულებლობის საკითხი შერეული უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულში, ოთარ გამყრელიძე 80, საიუბილეო სამეცნიერო კრებული, თბ., 2016, გვ. 363 და შემდეგი.

7 Wessels/Beulke, Strafrecht, Allgemeiner Teil, Die Straftat und ihre Aufbau, 40. Auflage, Heidelberg, 2010, S. 194, Rn. 528.

მოქმედება? არის თუ არა აუცილებელი, თანაამსრულებლები დანაშაულებრივ ქმედებაზე წინასწარ შეუთანხმდნენ ერთმანეთს?

თანაამსრულებლობის სუბიექტურ მხარეზე ზემოთ დასმულ საკითხთან დაკავშირებით სისხლის სამართლის ლიტერატურაში არაერთგვაროვანი მოსაზრებაა გამოთქმული. მართალია, ერთ-ერთი მოსაზრებით, თანაამსრულებლობისთვის წინასწარი შეთანხმება სავალდებულო არ არის⁸, მაგრამ განსახილველი წიგნის ავტორის მიერ ეს მოსაზრება არადადამაჯერებლადაა მიჩნეული. ავტორი თანაამსრულებლობისთვის აუცილებელ პირობად მიიჩნევს საერთო გეგმის არსებობას და წინასწარ შეთანხმებას სიტყვიერად ან კონკლუდენტურად (163-ე გვ.). აღნიშნული მოსაზრება ეფუძნება გერმანულ სისხლის სამართლის დოგმატიკაში გამოთქმულ თვალსაზრისს, რომლის მიხედვითაც, თანაამსრულებლები ერთიანი გადაწყვეტილების საფუძველზე მოქმედებენ, ხოლო ერთიანი გადაწყვეტილება მოითხოვს დანაშაულში მონაწილეთა (თანაამსრულებელთა), სულ მცირე, კონკლუდენტურ თანხმობას ერთიანი განზრახვი ქმედებით⁹. თანა-

ამსრულებლობის ასეთ შემთხვევას სხვაგვარად თანმიმდევრულ თანაამსრულებლობასაც უწოდებენ, რაც გულისხმობს მდუმარე ფორმით შეთანხმებას დანაშაულის ჩადენის მიმდინარეობისას¹⁰. თანაამსრულებლობისთვის არასაკმარისადაა მიჩნეული რამოდენიმე პირის ერთმანეთის გვერდიგვერდ ერთმანეთთან შეთანხმების გარეშე მოქმედება ერთიანი მიზნის მიუხედავად. მაგალითად, აღნიშნული მოსაზრებით, დემონსტრაციაზე ქვის მსროლელი პირები არ მიიჩნევიან თანაამსრულებლებად¹¹.

თანაამსრულებლობისთვის წინასწარი შეთანხმებით მოქმედების სავალდებულობაზე გამოთქმულ მოსაზრებას არ გააჩნია საკანონმდებლო საფუძველი ქართულ სისხლის სამართალში. ქართული სსკ-ის 27-ე მუხლი ჯგუფური დანაშაულის კლასიფიკაციას გვთავაზობს, რომლის მიხედვითაც, ჯგუფური დანაშაულის ერთ-ერთი სახეა დანაშაულში თანაამსრულებლობა წინასწარ შეუთანხმებლად (1-ლი ნაწილი). ჯგუფური დანაშაულის აღნიშნული სახის სახელწოდებიდან კარგად ჩანს, რომ აქ საქმე ეხება წინასწარი შეთანხმების გარეშე მოქმედებას. ამით განსხვავდება წინასწარი შეთანხმების გარეშე მოქმედი ჯგუფი წინასწარი შეთანხმებით მოქმედი ჯგუფისგან, რომლებსაც კანონმდებელი მიჯნავს ერთმანეთისგან. თუ თანაამსრულებლობის აუცილებელი სუბიექტური წინაპირობა იქნებოდა თანაამსრულებელთა წინასწარი შეთანხმებით მოქმედება, კანონმდებელი სსკ-ის 27-ე მუხლში ჯგუფური დანაშაულის აღნიშნულ სახეებს ერთმანეთისგან არ გამოიჯნავდა.

თანაამსრულებლობა წინასწარი შეთანხმების გარეშეც რომ არის დასაშვები ამაზე მიუთითებს ე. წ. სუქცესიური თანაამსრულებლობის („sukzessive Mittäterschaft“) ცნებაც, რასაც წიგნის ავტორიც იზიარებს (169-ე გვ.). სუქცესიური თანაამსრულებლობა გულისხმობს ისეთ შემთხვევას, როდესაც თანაამსრულებელი დაწყებულ დანაშაულებრივ ქმედებას მოგვიანებით უერთდება. მართალია, ავტორი სუქცესიური თანაამსრულებლობისთვის აუცილებლად მიიჩნევს კონკლუდენტურ შეთანხმებას, მაგრამ აღნიშნული მოსაზრება საკამათოა. მართალია, თანაამსრულებლობა, და მათ შორის სუქცესიური თანაამსრულებლობა, ხშირად, თანაამსრულებელთა კონკლუდენტურ შეთანხმებას გულისხმობს, მაგრამ შეიძლება ადგილი ჰქონდეს ისეთ შემთხვევასაც, როდესაც ამსრულებლებს შორის წინასწარ არ მომხდარა თუნდაც კონკლუდენტური შეთანხმება.

პ. იეშკის და თ. ვაიგენდის სახელმძღვანელოში გამოთქმული შეხედულებით, მართალია, თანაამსრულებლობის აუცილებელ სუბიექტურ კომპონენტად მიჩნეულია ერთიანი გადაწყვეტილება დანაშაულის ჩადენაზე, მაგრამ მეო-

8 თ. გამყრელიძე, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის განმარტება, მე-3 გამოცემა, წიგნში: მისივე, სისხლის სამართლის პრობლემები, III ტომი, თბ., 2013, გვ. 266; თ. წერეთელი, თანამონაწილეობა დანაშაულში, წიგნში: მისივე, სისხლის სამართლის პრობლემები, II ტომი, თბ., 2007, გვ. 145; გ. ნაჭყებია, ნ. თოდუა, წიგნში: ნაჭყებია, გურამ, თოდუა, ნონა, (რედ.), სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, მესამე გამოცემა, თბ., 2018, გვ. 307.

9 U. Kindhäuser, Strafrecht, Allgemeiner Teil, 8. Auflage, Baden-Baden, 2017, S. 363, §40 Rn. 6. თუმცა, გერმანულ სისხლის სამართლის ლიტერატურაში გამოთქმულია მოსაზრება, რომლის მიხედვითაც, შეიძლება თანაამსრულებელი ცალმხრივად მოქმედებდეს ისე, რომ ამის თაობაზე სხვა თანაამსრულებელმა არ იცოდეს (ე. წ. ცალმხრივი თანაამსრულებლობა – „einseitiger Mittäter“). მოცემული შეხედულების მიხედვით, აუცილებელი არ არის თანაამსრულებელთა ურთიერთობა. საკმარისია ის, რომ „ცალმხრივმა თანაამსრულებელმა“ იცის, თუ რომელი ამსრულებლის დანაშაულში მონაწილეობს. მაგალითად, „ა“ ქურდობის ამსრულებელ „ბ“-ს დაბრკოლებას არსებითად თავიდან აცილებს, მაგრამ „ბ“-მ ამის შესახებ არც იცის. ის ავტორები, რომლებიც თანაამსრულებლობისთვის აუცილებელ პირობად არ მიიჩნევენ თანაამსრულებელთა ურთიერთობას, თვლიან, რომ საკმარისია თანაამსრულებელმა თავისი მოქმედება მეორე ამსრულებლის გადაწყვეტილებას შეუსაბამოს, დაუქვემდებაროს („Einpassungsschluss“). უმცირესობის პოზიციის გაზიარებისას, მოყვანილ შემთხვევაში არსებობს მხოლოდ ცალმხრივი და არა ორმხრივი (ურთიერთ) ცოდნა, რაც თანაამსრულებელთა წინასწარ შეთანხმებას გამორიცხავს, ვინაიდან შეთანხმება ყოველთვის ორმხრივია და ცალმხრივი შეთანხმება არ არსებობს. განსახილველ საკითხზე სხვა მოსაზრებაც არსებობს, რომლითაც ე. წ. „ცალმხრივი თანაამსრულებელი“ თანამონაწილედ, დამხმარედ მიიჩნევა. ისიც იმ შემთხვევაში, როცა საქმე ეხება გარანტის ქმედებას. მაგალითად, ყაჩაღობის მსხვერპლის ახლო ნათესავის, გარანტის უმოქმედობა და ამსრულებლისთვის ხელის შეშლისგან თავის შეკავება, რაც ამსრულებელს ეხმარება დანაშაულებრივი განზრახვის რეალიზაციაში. ცალმხრივი თანაამსრულებლობის იდეა არ არის ყველას მიერ გაზიარებული. ზოგიერთი ავტორი მას უარყოფს და აღნიშნავს, რომ თანაამსრულებლებს დანაშაულში მონაწილეობის სურვილი ერთად უნდა ჰქონდეთ გამოხატული. მაშასადამე, ცალმხრივი თანამონაწილეობა („einseitiges Zusammenwirken“) შეიძლება წარმოადგენდეს დახმარებას (თანამონაწილეობა ვიწრო გაგებით) და არა თანაამსრულებლობას. იხ. K. Kühl, Strafrecht, Allgemeiner Teil, 6. Auflage, München, 2008, S. 686, §20 Rn. 106.

10 Wessels/Beulke, Strafrecht, Allgemeiner Teil, Die Straftat und ihre Aufbau, 40. Auflage, Heidelberg, 2010, S. 193, Rn. 527. ქართულ ენაზე იხ. ნ. ვახტანგი, გ. ბოლოჯე, სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, დანაშაული და მისი აგებულება, 38-ე გამოცემის ქართული თარგმანი, თარგმანი ზურაბ არსენიშვილისა, თბ., 2010, გვ. 298, ველის ნომერი 527.

11 B. Heinrich, Strafrecht, Allgemeiner Teil, 3. Auflage, Stuttgart, 2012, S. 563, Rn. 1223.

რე მხრივ, დასახელებულ სახელმძღვანელოში სწორადაა აღნიშნული, რომ დანაშაულის განხორციელებასა და დანაშაულში მონაწილეობაზე თანაამსრულებლის თანხმობა შეიძლება გამოხატულ იქნას როგორც მდუმარედ განხორციელებული, ისე დანაშაულის დამამთავრებელი ქმედებით. თანაამსრულებლობის დროს ადგილი უნდა ჰქონდეს გაცნობიერებულ და ნებელობით ერთად მონაწილეობას¹². მაგალითად, როდესაც შურისძიების მიზნით, ემოციურ ნიადაგზე, მკვლელობის ან ჯანმრთელობის დაზიანების მიზნით „ა“-მ ცემა დაუწყო „ბ“-ს და ამ უკანასკნელის ცემაში ჩაერთო „ა“-ს მეგობარი „გ“, ისე რომ მას თავის მეგობართან კონკლუდენტურადაც არ შეუთანხმებია დაწყებულ დანაშაულებრივ ქმედებას რომ შეუერთდებოდა. იეშეკის და ვაიგენდის მიერ თანაამსრულებლის მხრიდან დანაშაულში მონაწილეობაზე მდუმარე ან დანაშაულის დასკვნითი ქმედებით თანხმობის გამოხატვასთან დაკავშირებით ხაზგასმა იმაზე მიუთითებს, რომ აღნიშნული ავტორები თანაამსრულებლობას არ გამოირიცხავენ წინასწარი თანხმობის არარსებობის პირობებში. მართალია, თანაამსრულებელმა უნდა იცოდეს და სურდეს რომ სხვა ამსრულებელთან ერთად ჩადის დანაშაულს, რაც მისი თანხმობის წინაპირობაა, მაგრამ ეს თანხმობა შეიძლება თანაამსრულებელმა არა წინასწარ, არამედ მოგვიანებით გამოხატოს, არა სიტყვიერად და კონკლიუდენტურად, არამედ დანაშაულის დამამთავრებელი ქმედების განხორციელებით.

დაწყებულ დანაშაულებრივ ქმედებაში შემდგომი (მოგვიანებით) შემოერთების თანაამსრულებლობად მიჩნევის საკითხს დიფერენცირებულად განიხილავს კ. როქსინი. კერძოდ, მხედველობაში მიიღება არა მხოლოდ ობიექტურად განხორციელებული ქმედება, არამედ სუბიექტური მომენტიც. დაწყებულ ცემას ვინც მოგვიანებით შეუერთდება შეიძლება თანაამსრულებლად არ იქნას მიჩნეული, თუ იგი სხვა ამსრულებლებისგან დამოუკიდებლად ცდილობდა მსხვერპლის მიმართ ჯავრის ამოყრას და არ მოქმედებდა როგორც საერთო გვემის განხორციელებაში მონაწილე. მოცემულ შემთხვევაში მოგვიანებით შემოერთებული პირი იქნება პარალელური ამსრულებელი, რაც პრაქტიკული თვალსაზრისითაც მნიშვნელოვანია იმ ზიანის (ხელყოფის) მოცულობის დასადგენადაც, რაც მას შეერაცხება¹³.

თუ მოგვიანებით შეერთებული თანაამსრულებელი აცნობიერებს რა სახის ქმედებაში იღებს მონაწილეობას და ვის მიერ დაწყებულ დანაშაულებრივ ქმედებას უერთდება, თანაამსრულებლობა არ უნდა გამოირიცხოს იმის გამო, რომ ამსრულებელთა შორის წინასწარი შეთანხმება, თუნდაც კონკლიუდენტურად, არ მომხდარა. მთავარია, დანაშაულებრივი ქმედების დასრულებამდე ან შეწყვეტამდე ორივე ამსრულებელი აცნობიერებს ერთად მოქმედებას. ქმედება ერთად არა მხოლოდ ობიექტურად უნდა ხორციელდებო-

დეს, არამედ სუბიექტურადაც. უმართლობის სუბიექტურად ერთად განხორციელებაში იგულისხმება თანაამსრულებელთა მიერ ერთად მოქმედების გაცნობიერება დანაშაულის მიმდინარეობის პროცესში. თუმცა, რა ეტაპზე მოხდა თანაამსრულებელთა ერთიანობის გაცნობიერება, ქმედების დაწყებისას, თუ მოგვიანებით, დაწყებულ დანაშაულებრივ ქმედებაში მეორე ამსრულებლის შემოერთების შემდგომ, ამას არ უნდა ჰქონდეს გადამწყვეტი მნიშვნელობა.

არის თუ არა თანაამსრულებლობა შესაძლებელი წინასწარი სიტყვიერი ან კონკლუდენტური შეთანხმების გარეშე, ეს დამოკიდებულია დანაშაულის ბუნებაზეც. თუ ჩხუბის ნიადაგზე მკვლელობაში ან ჯანმრთელობის დაზიანებაში თანაამსრულებლობა პრინციპულად დასაშვებია წინასწარი შეთანხმების გარეშე, თავისუფლების უკანონოდ აღკვეთა მსხვერპლის საზღვარგარეთ გაყვანით (სსკ-ის 143-ე მუხ.), როცა იგი თანაამსრულებლობით ხორციელდება, როგორც წესი, თანაამსრულებელთა წინასწარ შეთანხმებას მოითხოვს. მართალია, უკანონოდ თავისუფლების აღკვეთაში თანაამსრულებლობა შესაძლებელია დანაშაულის დაწყების შემდეგ. მაგრამ, თუ გვიან შემოერთებული თანაამსრულებელი მონაწილეობას მიიღებს მსხვერპლის საზღვარგარეთ გაყვანაში (მაკვალიფიცირებული გარემოების განხორციელება), ეს ვერ მოხდება იმ თანაამსრულებელთან შეთანხმების გარეშე, რომელმაც წამოიწყო დანაშაულებრივი ქმედება.

ქართული სსკ-ის კერძო ნაწილში პასუხისმგებლობის მაკვალიფიცირებელ გარემოებად კანონმდებელი დანაშაულის, ზოგადად, ჯგუფურად განხორციელებას მიუთითებს, ხოლო ზოგჯერ, ჯგუფურობის სახეს აკონკრეტებს. ზოგიერთი დანაშაულისთვის პასუხისმგებლობის დამამძიმებელი გარემოებაა დანაშაულის ჩადენა წინასწარი შეთანხმებით ჯგუფის მიერ ან ორგანიზებული ჯგუფის მიერ (ქურდობა-177-ე მუხ.), ხოლო რიგ შემთხვევებში ჯგუფურობის სახეები არ არის დაკონკრეტებული. მაგალითად განზრახ მკვლელობა ჯგუფურად (სსკ-ის 109-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ე“ პუნქტი), რაც იმას ნიშნავს, რომ წინასწარშეუთანხმებლად ჯგუფის მიერ მკვლელობის განხორციელებაც პასუხისმგებლობას ამძიმებს. კანონმდებელი წინასწარშეუთანხმებლად ჯგუფის მიერ დანაშაულის ჩადენას რომ მხოლოდ ცალკეულ შემთხვევებში ითვალისწინებს დამამძიმებელ გარემოებად, განპირობებულია წინასწარი შეთანხმების გარეშე თანაამსრულებლობის შესაძლებლობის დანაშაულის ბუნებაზე დამოკიდებულებით. ქართულ სისხლისსამართლებრივ ლიტერატურაში გამოთქმული მოსაზრებით, წინასწარშეუთანხმებლად თანაამსრულებლობა ქურდობაშიც არის შესაძლებელი¹⁴. ქურდობაში თანამიმდევრული ანუ ე. წ. სუქცესიური თანაამსრულებლობის იდეა გაზიარებულია გერმანულ სისხლის სამართლის ლიტერატურაშიც¹⁵, მაგრამ აღსანიშნავია ისიც, რომ ქურდო-

12 H.-H. Jescheck, Th. Weigend, Lehrbuch des Strafrechts, Allgemeiner Teil, 5. Auflage, Berlin, 1996, S. 678, §63 II.
 13 C. Roxin, Strafrecht, Allgemeiner Teil, Band II, Besondere Erscheinungsformen der Straftat, München 2003, S. 90, §25 III Rn. 219.

14 გ. ნაჭყებია, ნ. თოდუა, წიგნში: გ. ნაჭყებია, ნ. თოდუა, (რედ.), სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, მესამე გამოცემა, თბ., 2018, გვ. 307.
 15 R. Rengier, Strafrecht, Allgemeiner Teil, 3. Auflage, München, 2011, S. 399, §44. Rn. 37.

ბაში სუქცესიური თანაამსრულებლობა თუნდაც კონკლიუდენტური შეთანხმების გარეშე ხელოვნურია. ქურდობაში თანაამსრულებლის შემოერთება მცდელობის სტადიაზე სრულიად დასაშვებია, მაგრამ არარეალურია ეს მოხდეს დაწყებული დანაშაულებრივი ქმედების მიმდინარეობის პროცესში სიტყვიერი ან კონკლიუდენტური შეთანხმების გარეშე. ქურდობაში სუქცესიური თანაამსრულებლობის შესაძლებლობის მიუხედავად, გასათვალისწინებელია ის გარემოებაც, რომ როგორც უკვე აღინიშნა, ქართული სსკ-ის მოქმედი რედაქცია ქურდობისთვის პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ გარემოებად აცხადებს მხოლოდ წინასწარი შეთანხმებით და ორგანიზებული ჯგუფის მიერ ქურდობას.

4. თანმიმდევრული ანუ ე. წ. სუქცესიური თანაამსრულებლობა გულისხმობს დაწყებულ დანაშაულებრივ ქმედებაში შემოერთებას, მაგრამ ჩნდება კითხვა, თუ რა ეტაპამდე ეს შესაძლებელია? კერძოდ, არის თუ არა თანაამსრულებლობა შესაძლებელი ქმედების შემადგენლობის ფორმალურად განხორციელების შემდეგ?

განსახილველი წიგნის ავტორი თანმიმდევრულ თანაამსრულებლობას დასაშვებად მიიჩნევს ქმედების შემადგენლობის განხორციელების პროცესში, დანაშაულის ფორმალურ დამთავრებამდე. მისი შეხედულებით, ქმედების შემადგენლობის სრულად განხორციელების შემდეგ თანაამსრულებლობა დანაშაულის მატერიალურ დამთავრებამდე დოგმატურად წარმოუდგენელია (169-170-ე გვ.). ავტორის მოცემული მოსაზრება საკამათოა, ვინაიდან მისი გაზიარების შემთხვევაში შეიძლება ქმედების სწორად კვალიფიკაციის პრობლემა წარმოიშვას.

განსახილველი წიგნის ავტორის შეხედულება ქმედების შემადგენლობის ფორმალურად განხორციელების შემდეგ თანაამსრულებლობის შეუძლებლობასთან დაკავშირებით მით უფრო საკამათოა, თუ გავითვალისწინებთ მის მოსაზრებას თანამონაწილეობასთან დაკავშირებით. მაშინ როცა ავტორი დანაშაულის იურიდიულად დამთავრების შემდეგ დანაშაულში თანაამსრულებლობას გამოიციხავს, თანამონაწილეობას დასაშვებად თვლის. თუმცა, ასეთ შესაძლებლობას უშვებს არა ყველა ტიპის დანაშაულებში, არამედ დენად დელიქტებში (მე-14 გვ.).

ქმედების შემადგენლობის ფორმალურად განხორციელების შემდეგ თანაამსრულებლობის და თანამონაწილეობის შესაძლებლობის საკითხის განსხვავებულად გადაწყვეტა არათანმიმდევრულობაზე მიუთითებს. თუ დანაშაულის ფორმალურად განხორციელების შემდეგ თანაამსრულებლობა შეუძლებელია, აღნიშნული ეტაპიდან შეუძლებელი უნდა იყოს თანამონაწილეობაც, ვინაიდან დანაშაულში თანაამსრულებლობა თანამონაწილეობას წარმოადგენს თანამონაწილეობის ფართო გაგებით. თანაამსრულებლობის დროსაც ადგილი აქვს სხვასთან ერთად დანაშაულში მონაწილეობას და დანაშაულის განხორციელებაში წვლილის შეტანას. თანაამსრულებლობასა და ვიწრო გაგებით თანამონაწილეობას (წაქეზება, დახმარება, ორგანიზება) შორის განსხვავება

არის დანაშაულში მონაწილეობის ზომაში და დანაშაულის განხორციელებაში შეტანილ წვლილში. წვლილი ორივეს შეაქვს, როგორც თანაამსრულებელს, ისე თანამონაწილეს, მაგრამ განსხვავებულია მისი მოცულობა და მნიშვნელობა. თუ ქმედების შემადგენლობის ფორმალურად განხორციელების გამო დანაშაულის ჩადენაში წვლილის შეტანა შეუძლებელია თანაამსრულებლობის სახით, იგი შეუძლებელი უნდა იყოს თანამონაწილეობის სახითაც. თუმცა, როდესაც საუბარია დანაშაულის ფორმალურად განხორციელების შემდეგ თანამონაწილეობის შესაძლებლობაზე, როგორც წესი, მხედველობაშია თანამონაწილეობის არა ყველა სახე, არამედ მხოლოდ ზოგიერთი, კერძოდ, დახმარება, ვინაიდან დამხმარისგან განსხვავებით, წამქეზებელი ის ფიგურაა, ვინც ამსრულებელს დანაშაულის ჩადენაზე დაიყოლიებს და დანაშაულის ჩადენის მოტივს უყალიბებს, რაც იმას ნიშნავს, რომ იგი ამსრულებლის მიერ დანაშაულის დაწყებამდე მოქმედებს.

თუ რა ეტაპიდანაა სუქცესიური თანაამსრულებლობა შესაძლებელი საკამათოდ მიიჩნევა გერმანულ სისხლის სამართლის მეცნიერებაშიც. საეჭვოდ ითვლება სუქცესიური თანაამსრულებლობა დანაშაულის ფორმალურად განხორციელებასა და მატერიალურად დასრულებას შორის¹⁶. დანაშაულის დაწყების შემდეგ, დანაშაულის მატერიალურად განხორციელებამდე (დასრულებამდე) თანაამსრულებლობას არ გამოიციხავენ *იეშეკი* და *ვაიგენდი*¹⁷, რაც მართებულ თვალსაზრისად უნდა იქნას მიჩნეული.

შეიძლება თუ არა თანაამსრულებლობა დანაშაულის ფორმალურად განხორციელების შემდეგ, დამოკიდებულია დანაშაულის ბუნებაზე. ზოგიერთ დანაშაულებში ფორმალური და მატერიალური განხორციელება ერთმანეთს ემთხვევა. მაგალითად, სამართლებრივი სიკეთის ხელმყოფ დელიქტებში (მკვლელობის ან ჯანმრთელობის დაზიანების დროს). რიც შემთხვევებში კი დანაშაულის ფორმალურად და მატერიალურად განხორციელება ერთმანეთს არ ემთხვევა. განსაკუთრებით ეს ეხება ფორმალურ, საფრთხის შემქმნელ და დენად დანაშაულებს (თავისუფლების უკანონოდ აღკვეთა). თუ სამართლებრივი სიკეთის ხელმყოფ დელიქტებში თანმიმდევრული თანაამსრულებლობა, როგორც წესი, უმეტესად¹⁸ შეუძლებელია დანაშაულის ფორმალურად განხორციელების შემდეგ, იგი პრაქტიკულად დასაშვებია დენად დანაშაუ-

¹⁶ აღნიშნული საკითხი განსაკუთრებული დავის საგანია ქურდობის დელიქტთან მიმართებით. იხ. C. Roxin, Strafrecht, Allgemeiner Teil, Band II, Besondere Erscheinungsformen der Straftat, München 2003, S. 90, §25 Rn. 220-223.

¹⁷ H.-H. Jescheck, Th. Weigend, Lehrbuch des Strafrechts, Allgemeiner Teil, 5. Auflage, Berlin, 1996, S. 678, §63 II.

¹⁸ გამოწვეულია შემთხვევები სამართლებრივი სიკეთის ხელმყოფი დელიქტებიდანაც შეიძლება დასახელდეს. მაგალითად, სხვისი ნივთის დაზიანება ან განადგურება (სსკ-ის 187-ე მუხ.). სხვისი სახლისთვის ცეცხლის წაკიდება აღნიშნული შემადგენლობის ფორმალურად განსახორციელებლად საკმარისია, მაგრამ დანაშაული შეიძლება გაგრძელდეს მანამ, სანამ სახლი პოლომდე არ დაიწვება, რაც დროის აღნიშნულ მონაკვეთში იმ პირის მონაწილეობის შესაძლებლობას იძლევა, რომელიც დანაშაულში თავიდან არ მონაწილეობდა.

ლებში¹⁹.

დენად დანაშაულებში სხვა სახის დელიქტებისგან განსხვავებულად თანაამსრულებლობის საკითხის გადაწყვეტას გვთავაზობს უ. ქინდჰაუსერიც, რომელიც მიუთითებს, რომ მსხვერპლისთვის თავისუფლების აღკვეთიდან მსხვერპლის გათავისუფლებამდე დროის მონაკვეთში თანაამსრულებლობა შესაძლებელია მსხვერპლისთვის თავისუფლების უკანონოდ აღვეთის მდგომარეობის შენარჩუნებით²⁰. მიუხედავად იმისა, რომ მოქმედი პირი დანაშაულებრივ ქმედებას ქმედების შემადგენლობის ფორმალურად განხორციელების შემდეგ შემოუერთდა, იგი აღნიშნულ დანაშაულში თანაამსრულებელი ხდება დანაშაულის ფაქტობრივად (მატერიალურად) გაგრძელებაში შეტანილი წვლილის გამო, რაც გამოიხატა მსხვერპლის მიმართ სტატუს კვოს შენარჩუნებაში.

თავისუფლების უკანონოდ აღკვეთის ძირითადი შემადგენლობის განხორციელების შემდეგ, მოგვიანებით შემოერთებულმა თანაამსრულებელმა შეიძლება მონაწილეობა მიიღოს მაკვალიფიცირებელი გარემოების განხორციელებაშიც — მსხვერპლის საზღვარგარეთ გაყვანაში (სსკ-ის 143-ე მუხ. მე-2 ნაწილის „ა“ პუნქტი)²¹. მსხვერპლის საზღვარგარეთ გაყვანაში დახმარება შეიძლება თანამონაწილეობას — დახმარებასაც წარმოადგენდეს. მხედველობაშია მისაღები განხორციელებული ქმედების მნიშვნელობა, შინაარსი.

მაშასადამე, დაწყებულ დანაშაულებრივ ქმედებაში შემოერთება თანაამსრულებლობაა თუ დანაშაულში დახმარება, დგინდება მოგვიანებით შემოერთებული პირის მიერ განხორციელებული ქმედების მიხედვით. მაგალითად, უკანონოდ თავისუფლება აღკვეთილზე უბრალოდ მეთვალყურეობა

(კონტროლი) დახმარებაა და არა თანაამსრულებლობა²².

თუ უარყოფთ თანმიმდევრულ თანაამსრულებლობას დანაშაულის ფორმალურად განხორციელების შემდეგ, ჩნდება კითხვა, თუ როგორ უნდა დაკვალიფიცირდეს იმ პირის ქმედება, ვინც მონაწილეობას იღებს მაკვალიფიცირებელი გარემოების განხორციელებაში — მსხვერპლის საზღვარგარეთ გაყვანაში? არ იქნებოდა სწორი, აღნიშნული ქმედება დაგვეკვალიფიცირებინა როგორც დანაშაულის დაფარვა (სსკ-ის 375-ე მუხ.), ვინაიდან დასახელებული ქმედების განხორციელებით ადგილი აქვს დაწყებული დანაშაულის გაგრძელებაში მონაწილეობას და ჯერ კიდევ მიდინარე დანაშაულში წვლილის შეტანას. თან აღნიშნული ქმედება ძირითადი შემადგენლობის ბაზაზე ახალ კვალიფიცირებულ შემადგენლობას აფუძნებს.

5. განსახილველ წიგნში წინარე საფრთხის შემქმნელი ქმედებით გარანტის ფუნქციის დაფუძნებაზე გამოარებულია ის შეხედულება, რომლის მიხედვითაც, წინარე ქმედება უნდა იყოს არა განზრახი, არამედ გაუფრთხილებლობითი (გვ. 321). საკითხი იმასთან დაკავშირებით, შეუძლია თუ არა წინარე განზრახ ქმედებას გარანტის მოვალეობის დაფუძნება საკამათოდ ითვლება და განსხვავებული ინტერპრეტაციის საგანს შეადგენს. ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმული თვალსაზრისით, წინარე ქმედებით გარანტის მოვალეობის წარმოშობასთან დაკავშირებით იგულისხმება ისეთი შემთხვევები, როცა საფრთხე განზრახ არ იყო შექმნილი²³.

გერმანელი ავტორები განსხვავებულ შეხედულებას გამოთქამენ და მიუთითებენ, რომ განზრახი ხელყოფა დანაშაულის ავალდებულებს მძიმე შედეგის თავიდან აცილებას. ვინც სხვა ადამიანს თავს დაესხმება ჯანმრთელობის დაზიანების განზრახვით, მკვლელობის განზრახვის გარეშე და დასისხლიანებულს დახმარების გარეშე მიატოვებს, როგორც გარანტი პასუხისმგებელია საფრთხეში მყოფი სიცოცხლე დაიცვას²⁴. აღნიშნული შეხედულებით, თუ მსხვერპლი დანაშაულის უმოქმედობით გარდაიცვალა, დანაშაულის დანაშაულთა ერთობლიობის წესით უნდა დაისაჯოს ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე დაზიანებისთვის, რამაც სასიკვდილო შედეგი გამოიწვია და უმოქმედობით განზრახ მკვლელობისთვის²⁵.

წინარე განზრახი ქმედებით მოქმედების ვალდებულების დაფუძნებაზე გამოთქმული შეხედულება გასათვალისწინებელია, ვინაიდან წინარე ქმედებასთან დაკავშირებული გა-

19 K. Kühl, *Strafrecht, Allgemeiner Teil*, 6. Auflage, München, 2008, S. 699, §20 Rn. 126.

20 U. Kindhäuser, *Strafrecht, Allgemeiner Teil*, 8. Auflage, Baden-Baden, 2017, S. 364, §40 Rn. 11.

21 ქმედების ძირითადი შემადგენლობის განხორციელების შემდეგ მაკვალიფიცირებელი გარემოების განხორციელება დამოკიდებულია როგორც დანაშაულის, ისე მაკვალიფიცირებელი გარემოების ბუნებაზე. ყოველთვის არ არის შესაძლებელი ქმედების ძირითადი შემადგენლობის შემდეგ მაკვალიფიცირებელი გარემოების განხორციელება. ზოგიერთ დელიქტში ზოგიერთი მაკვალიფიცირებელი გარემოება თავიდანვე არსებობს ან არარსებობს. მაგალითად, ქურდობა ბინაში უკანონო შეღწევით. ასეთ დროს ჩნდება კითხვა, შემდგომ შემოერთებულ თანაამსრულებელს მაკვალიფიცირებელი გარემოებას შეერაცხება თუ პასუხს აგებს მხოლოდ ძირითად შემადგენლობაში თანაამსრულებლობისთვის. როგორც წესი, თანმიმდევრულ (სუქცესურ) თანაამსრულებელს შეერაცხება ის, რაშიც მან მიიღო მონაწილეობა. ვინაიდან ქურდობის მაკვალიფიცირებელი გარემოება (ბინაში შეღწევა და მესაკუთრის ბინის ხელშეუხებლობის ხელყოფა) თავიდან მარტო მოქმედ ამსრულებელს განხორციელებული ჰქონდა, ლიტერატურაში გამოთქმული თვალსაზრისით, შემდგომ შემოერთებულ თანაამსრულებელს პასუხისმგებლობა ქურდობის ძირითად შემადგენლობაში თანაამსრულებლობისთვის უნდა დაეკისროს, თუ სახეზე არ არის სხვა დამამძიმებელი გარემოება. თუმცა, არც ამ საკითხზე არსებობს ერთგვაროვანი პოზიცია და უმცირესობის შეხედულებით, მოგვიანებით შემოერთებულ თანაამსრულებელს შეიძლება მაკვალიფიცირებელი გარემოებას შეერაცხოს, თუ მას ჰქონდა ცოდნა მაკვალიფიცირებელ გარემოებაზე. იხ. U. Kindhäuser, *Strafrecht, Allgemeiner Teil*, 8. Auflage, Baden-Baden, 2017, S. 364-365, §40 Rn. 11-12.

22 K. Kühl, *Strafrecht, Allgemeiner Teil*, 6. Auflage, München, 2008, S. 699, §20 Rn. 126.

23 თ. წერეთელი, მოძღვრება დანაშაულზე, წიგნში: მისივე, სისხლის სამართლის პრობლემები, I ტომი, თბ., 2007, გვ. 285; ქ. მჭედლიშვილი-ჭედრიანი, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის გამოვლინების ცალკეული ფორმები, თბ., 2011, გვ. 321.

24 K. Kühl, *Strafrecht, Allgemeiner Teil*, 8. Auflage, München, 2017, S. 713, §18 Rn. 105 a; C. Roxin, ebenda, S. 776, §32 Rn. 191; BGH NStZ 2000, S. 29-30; B. Heinrich, *Strafrecht, Allgemeiner Teil*, 5. Auflage, Stuttgart, 2016, S. 399, Rn. 955a.

25 C. Roxin, ebenda, S. 776, §32 Rn. 191.

ნზრახვა არ მოიცავს იმ უფრო მძიმე შედეგს, რომლის თავიდან აცილების ვალდებულებაც წარმოიშობა, მაგრამ ზემოთ აღნიშნული შეხედულება ქმედების დანაშაულთა ერთობლიობის წესით კვალიფიკაციასთან დაკავშირებით, ქართული სისხლის სამართლის მიხედვით, საკამათოდ შეიძლება ჩაითვალოს. მიუხედავად იმისა, რომ დამნაშავეს სასიკვდილო შედეგის მიმართ პირდაპირი განზრახვა არ ჰქონდა, ვინაიდან ქმედება განზრახ მკვლელობად კვალიფიცირდება, არ არსებობს იმის აუცილებლობა, რომ დამნაშავეს პასუხისმგებლობა ჯანმრთელობის დაზიანებისთვისაც შეეფარდოს. მკვლელობა მოიცავს ჯანმრთელობის დაზიანებას. მით უფრო საკამათოდ უნდა იქნას მიჩნეული მკვლელობასთან ერთად ქმედების კვალიფიკაცია იმ ნორმით, რომელიც პასუხისმგებლობას ითვალისწინებს სასიკვდილო შედეგის გამომწვევი ჯანმრთელობის დაზიანებისთვის.

მაშინ, როცა ჯანმრთელობის დაზიანების განზრახვით გამოწვეულ სასიკვდილო შედეგთან მიმართებით ქმედების კვალიფიკაციის საკითხი გერმანულ ლიტერატურაში იმდენად სადავოდ არ მიჩნევა და ქმედებას დანაშაულთა ერთობლიობით აკვალიფიცირებენ, საკამათოდ ითვლება ქმედების კვალიფიკაციის საკითხი მაშინ, როცა ხელმყოფი ქმედება მკვლელობის განზრახვითაა განხორციელებული. გერმანულ მართლმსაჯულებაში გამოთქმული შეხედულებით, გარანტის მოვალეობა არ წარმოიშობა თუ განზრახვი ქმედების ჩამდენი შედეგის გამოწვევის თავიდან აცილებას უმოქმედობის შედეგად არ უზრუნველყოფს, მიუხედავად იმისა, რომ ეს შესაძლებელი იყო. ვინც მკვლელობის განზრახვით სხვას ესვრის და ჯერ კიდევ ცოცხალ მსხვერპლს მიატოვებს, მიუხედავად იმისა, რომ საავადმყოფოში გადაყვანის შემთხვევაში გადარჩენა შესაძლებელი იყო, დამნაშავემ მოქმედებით განახორციელა განზრახ მკვლელობის შემაღვენილობა. გარანტის არარსებობის გამო სახეზე არ არის უმოქმედობით განზრახ მკვლელობა. გერმანიის უზენაესი სასამართლო თავის გადაწყვეტილებაში აღნიშნავს: „დამნაშავე, რომელიც შედეგთან მიმართებით პირდაპირი ან არაპირდაპირი განზრახვით მოქმედებს, არ არის ვალდებული ის თავიდან აიცილოს“²⁶.

ჰ. ოტო ცდილობს ზემოაღნიშნული თემა იმით დაასაბუთოს, რომ წინააღმდეგ შემთხვევაში დამნაშავე ერთბაშად იქნებოდა მოქმედებით და უმოქმედობით დანაშაულის ჩამდენი, რაც სისხლის სამართლის კანონმდებლობასაც არ შეესაბამება: „დანაშაულებრივი სწრაფვა ქმედების შემაღვენილობით გათვალისწინებული შედეგისკენ აფუძნებს დასჯადობას, მაგრამ არა ამ შედეგის თავიდან აცილების ვალდებულებას“²⁷.

როქსინის თვალსაზრისით, უპირატესობას იმსხურებს ის მოსაზრება, რომლის თანახმად, მკვლელობის უმოქმედობით განხორციელება დასტურდება, მაგრამ მას კონკურენციას უწევს განზრახ მოქმედებით განხორციელებული მკვლე-

ლობა²⁸.

როდესაც საუბარია წინარე განზრახვი ქმედებით გარანტის მოვალეობის წარმოშობის შესაძლებლობაზე, უნდა აღინიშნოს, რომ გერმანულ ლიტერატურაში ყველანაირი წინარე განზრახვი ქმედებას არ მიიჩნევენ ასეთად. მაგალითად, რკინეულობის მაღაზიის გამყიდველმა დილით დიდი დანა მიჰყიდა „ა“-ს. საღამოს იგი შემთხვევით შეხვდება „ა“-ს და მიხვდება, რომ „ა“-ს განზრახული აქვს ამ დანის საშუალებით მკვლელობის განხორციელება²⁹. ასევე არ არის სახეზე გარანტის მოვალეობა, როცა ვინმე დანას ათხოვებს სხვას, რომელიც დანით ადამიანს ისე დააზიანებს, რომ სისხლისგან დაცლა ემუქრება³⁰. მოცემულ შემთხვევებში დანის გამყიდველსაც და მთხოვებელსაც პასუხისმგებლობა შეიძლება დაეკისროთ მხოლოდ დაუხმარებლობისთვის. რაც დასახელებულ პირთა გარანტორულ მოვალეობას გამორიცხავს, არის ის, რომ მათი ქმედება არ სცდება სოციალური ადექვატურობის ფარგლებს, ვინაიდან მათ არ იცოდნენ, აღნიშნული დანის გამოყენებით დანაშაული რომ განხორციელდებოდა.

წინარე განზრახვი ქმედებით მოქმედების ვალდებულების დაფუძნების შესაძლებლობაზე შეიძლება დასახელდეს უკიდურესი აუცილებლობის შემთხვევებიც. მაგალითად, თუ მძლოლი სასიკვდილო შედეგის გამომწვევი ავტოავარიის თავიდან ასაცილებლად ქვეითად მოძრავთა ბილიკზე გადავიდა და დაუშვა ქვეითის დაზიანება, აღნიშნული ქმედება შეიძლება უკიდურესი აუცილებლობით გამართდეს. მაგრამ, აგრესიული უკიდურესი აუცილებლობის მდგომარეობაში მოქმედი მძლოლი გარანტორი იქნება ქვეითის მიმართ, ამგვარად უმოქმედობით ჯანმრთელობის დაზიანებისთვის დასჯება, თუ საექიმო დახმარების აღმოჩენაზე არ იზრუნებს. დაზარალებულ ქვეითს მართებულად შეუძლია ელოდოს, რომ მას თავდამსხმელი მძლოლი დაეხმარება³¹.

აქ სახეზეა შემთხვევა, რომელიც ქვეითის პასუხისმგებლობის სფეროს არ განეკუთვნება, ვინაიდან საფრთხის წარმოქმნაში მონაწილეობა არ მიუღია. უკიდურესი აუცილებლობის მდგომარეობაში მოქმედი პირი სხვა ადამიანის თავისუფლების სივრცეში შეიჭრა, რომელიც უკიდურესი მდგომარეობისთვის, საკუთარი სამართლებრივი სიკეთე რომ მსხვერპლად შესწიროს, პასუხისმგებელი არ არის. თუმცა, უკიდურესი აუცილებლობის მდგომარეობაში მოქმედი მაინც გამართლებულია, მაგრამ გამართლება ინტერესების აწონვასთან არის დაკავშირებული, რომელიც მსხვერპლის დიდწილად დანდობასაც უკავშირდება. აქედან გამომდინარე, უკიდურესი აუცილებლობის მდგომარეობაში მოქმედი ვალდებულია, მსხვერპლს ზიანი შეძლებისდაგვარად მცირე

26 C. Roxin, ebenda, S. 776, §32 Rn. 191.

27 H. Otto, Die strafrechtliche Haftung fuer die Auslieferung gefaehrlicher Produkte, in: Hirsch H. J.-FS, Berlin, 1999, S. 305-306.

28 C. Roxin, ebenda, S. 777, §32 Rn. 193.

29 B. Heinrich, Strafrecht, Allgemeiner Teil, 5. Auflage, Stuttgart, 2016, S. 400, Rn. 956.

30 Bosch, in: Schönke/Schröder, Strafgesetzbuch, Kommentar, 30. Auflage, München, 2019, S. 221-222, §13 Rn. 39.

31 K. Kühl, Strafrecht, Allgemeiner Teil, 8. Auflage, München, 2017, S. 708, §18 Rn. 96; C. Roxin, ebenda, S. 775, §32 Rn. 186; Th. Weigend, Strafrecht, Leipziger Kommentar, Band 1., 12. Auflage, Berlin, 2006, S. 843, §13 Rn. 46.

მოცულობით მიაყენოს. აღნიშნულ თვალსაზრისს შეესაბამება უკიდურესი აუცილებლობის სამოქალაქოსამართლებრივი რეგულირებაც, რომლის შესაბამისად, უკიდურესი აუცილებლობის მდგომარეობაში მოქმედს დაზარალებულის დაზიანება შეუძლია, მაგრამ სისხლისსამართლებრივად ვალდებულია თავიდან აიცილოს შემდგომი შედეგები, რომელიც უკიდურესი აუცილებლობის ფარგლებს სცდება³².

კრიმინალპოლიტიკურადაც გონივრულია, როცა უკიდურესი აუცილებლობის მდგომარეობაში მოქმედი პირი სხვას ზიანს აყენებს, შესაძლებლობის ფარგლებში პასუხისმგებლობა იკისროს სულ მცირე მსხვერპლისთვის დახმარების აღმოჩენასთან დაკავშირებით³³. მაგალითად, თუ აგრესიული უკიდურესი აუცილებლობის მდგომარეობაში მოქმედი დააზიანებს სხვას უფრო დიდი ზიანის თავიდან ასაცილებლად, მოქმედი პირი ვალდებულია ხელი შეუშალოს დამდგარი საზიანო შედეგის უფრო მძიმე შედეგში გადაზრდას და ამასთან ერთად აანაზღაუროს მიყენებული ზიანიც.

როდესაც ვსაუბრობთ უკიდურესი მდგომარეობის დროს განხორციელებული წინარე ქმედებით მოქმედების ვალდებულების წარმოშობაზე, ჩნდება კითხვა, იმასთან დაკავშირებით, წარმოიშობა თუ არა ასეთი ვალდებულება აგრეთვე თავდაცვითი უკიდურესი აუცილებლობის შედეგად. როცა მეზობლის სახლიდან წყალი ჩამოდის და ბინის განადგურების საფრთხე იქმნება, საფრთხის წინაშე მყოფი ბინის მესაკუთრე ერთი მხრივ, უფლებამოსილია, მეზობლის სახლში შეიჭრას საფრთხის თავიდან ასაცილებლად და მეორე მხრივ, ასევე მიიღოს ზომები მეზობლის ბინის დასაცავად, თავისი ქმედებით დააბლავოს იგი გაქურდვისგან ან სხვა ნეგატიური შედეგებისგან. აღნიშნულ ვალდებულებასთან დაკავშირებით წარმოიშობა კითხვა, ეს ვალდებულება გარანტორულია თუ სოლიდარული. უნდა ითქვას, რომ დასახელებული ვალდებულება გარანტორულად უნდა შეფასდეს, რაც იწვევს კითხვას, იმის შესახებ, რომ თუ აუცილებელი მოგერიების დროს დაჭრილი თავდამსხმელის მიმართ თავდამცველს მხოლოდ სოლიდარული ვალდებულება უჩნდება, თავდაცვითი უკიდურესი აუცილებლობის დროს, წინარე მართლზომიერი ქმედება რატომ იწვევს გარანტორულ მოვალეობას? მიუხედავად იმისა, რომ ორივე შემთხვევაში წინარე ქმედება მართლზომიერია, მდგომარეობა მაინც განსხვავებულია. თუ აუცილებელი მოგერიების დროს თავდამსხმელი განზრახ მოქმედებს და განზრახი ქმედებით აყენებს თავდამცველს თავდაცვითი ქმედების აუცილებლობის წინაშე, თავდაცვითი უკიდურესი აუცილებლობის დროს საფრთხის წყაროს წარმოადგენს (არა განზრახ, არამედ) გაუფრთხილებლობით მოქმედი პირი.

6. ავტორი უმოქმედობის დელიქტად მიიჩნევს სსკ-ის 182-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „გ“ პუნქტით გათვალისწინებულ დანაშაულს (მითვისება ან გაფლანგვა, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია). მითვისებად ავტორი განიხილავს ნივთის

დაუბრუნებლობას (299-ე გვ.). აღნიშნული მოსაზრება არ არის გასაზიარებელი, ვინაიდან მითვისება მოქმედებითაც შეიძლება განხორციელდეს. კერძოდ, როდესაც მართლზომიერ მფლობელობაში არსებულ ქონებას დამნაშავე მესაკუთრის ქონებრივი ფონდიდან გამოყოფს და პირად ქონებასთან გააერთიანებს.

ქართულ სახელმძღვანელოებში მითვისება მოქმედებით ჩასადენ დელიქტად არის განხილული, რაც უმოქმედობით აღნიშნული დანაშაულის ჩადენას გამოირიცხავს³⁴. მითვისების მხოლოდ მოქმედებით ჩადენასთან დაკავშირებული მოსაზრება შეიძლება საკამათო იყოს, თუმცა, საეჭვოდ არ შეიძლება მივიჩნიოთ, რომ მითვისება არ არის უმოქმედობით დელიქტი და მისი განხორციელება მოქმედებით შესაძლებელია. მაგალითად, როცა გამყიდველი ითვისებს მისთვის გასაყიდად ჩაბარებულ ნივთს და მისაკუთრების მიზნით მიაქვს სახლში მესაკუთრისგან დაუკითხავად.

7. საქართველოს სსკ-ის 130-ე მუხლის 1-ლი ნაწილით ისჯება ავადმყოფის განსაცდელში მიტოვება, რაც წმინდა უმოქმედობის, მაშასადამე, შედეგგარეშე დელიქტია. ამას განსახილველი წიგნის ავტორიც ეთანხმება, თუმცა იგი სვამს კითხვას იმასთან დაკავშირებით, არის თუ არა წმინდა უმოქმედობის დელიქტი ამავე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაული (300-ე გვ.), რომელიც ითვალისწინებს 1-ლი ნაწილით დასჯად ქმედებას, რასაც ავადმყოფის ჯანმრთელობის დაზიანება ან სიცოცხლის მოსპობა მოჰყვება. საკითხის ასე დასმა შეიძლება გაუმაართლებელი იყოს, ვინაიდან საქმე ეხება კვალიფიცირებულ შემადგენლობას, რომელიც ქმედების ძირითად შემადგენლობას ეფუძნება. თუ ძირითადი შემადგენლობა წმინდა უმოქმედობის დელიქტია, იგივე ქმედების კვალიფიცირებული შემადგენლობაც წმინდა უმოქმედობის დელიქტი იქნება, ვინაიდან კვალიფიცირებული შემადგენლობა მაკვალიფიცირებელ გარემოებად ითვალისწინებს შედეგს, რომელიც გამოწვეული უნდა იყოს ქმედების ძირითადი შემადგენლობის განხორციელებით. ის რაც შედეგის დადგომამდე უმოქმედობას წარმოადგენს მოქმედებად ვერ გადაიქცევა შედეგის დადგომის შემდეგ. სსკ-ის 130-ე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაული რომ შედეგის მიუხედავად მაინც წმინდა უმოქმედობის დელიქტია, ამაზე ქმედების შემადგენლობის სახელწოდებაც მიუთითებს. საქმე ეხება ავადმყოფის განსაცდელში მიტოვებას. განსაცდელში მიტოვება, ვინც არ უნდა იქნას განსაცდელში მიტოვებული, ყოველთვის უმოქმედობით, სავალდებულო მოქმედების შეუსრულებლობით ხორციელდება. 130-ე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული შედეგი განსაცდელში მიტოვებას უნდა მოჰყვეს. წმინდა უმოქმედობის დელიქტი, როგორც წესი, ფორმალური ანუ შედეგგარეშე დელიქტია და უმოქმედობის მიზემობრიობა შერეული უმოქმედობის დელიქტებში

32 C. Roxin, ebenda, S. 775, §32 Rn. 187.

33 C. Roxin, ebenda, S. 775, §32 Rn. 188.

34 მ. ლეკვეიშვილი, ნ. თოდუა, წიგნში: ლეკვეიშვილი/თოდუა/მამულაშვილი, სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, წიგნი I, თბ., 2016, გვ. 450; მ. ლეკვეიშვილი, გ. მამულაშვილი, პასუხისმგებლობა ეკონომიკური დანაშაულისათვის (კომენტარი), თბ., 1999, გვ. 47.

გვაქვს, მაგრამ შედეგით კვალიფიცირებული შემადგენლობები წმინდა უმოქმედობის დელიქტებშიც გვხვდება. შედეგით კვალიფიცირებული შემადგენლობა კი შედეგიანი დელიქტია, მიუხედავად იმისა, თუ როგორ დელიქტი (წმინდა უმოქმედობის თუ შერეული უმოქმედობის) წარმოადგენს შედეგი მაკვალიფიცირებელ გარემოებას. როდესაც საუბარია წმინდა უმოქმედობის დელიქტზე, როგორც უშედეგო დანაშაულზე, იგულისხმება წმინდა უმოქმედობის დელიქტის ძირითადი და არა კვალიფიცირებული შემადგენლობა. წმინდა უმოქმედობის დელიქტის ძირითადი შემადგენლობა ყოველთვის უშედეგო დანაშაულს ითვალისწინებს, ხოლო შედეგით კვალიფიცირებული დელიქტი შედეგიანს. როდესაც ხდება იმის გარკვევა, თუ როგორ დანაშაულთა რიცხვს მიეკუთვნება ესა თუ ის დანაშაული (განსაცდელში მიტოვება, მკვლელობა, ქურდობა, ყაჩაღობა, გაუპატიურება და ა. შ.), მხედველობაში მიიღება ქმედების ძირითადი შემადგენლობა, რომელიც უმართლობის ტიპს განსაზღვრავს. უმართლობის ტიპის განმსაზღვრელი არის არა შედეგით კვალიფიცირებული, არამედ ძირითადი შემადგენლობა.

8. სისხლის სამართლის ლიტერატურაში დანაშაულთა კლასიფიკაციისას დელიქტების ერთ-ერთ სახედ გამოჰყოფენ დენად დანაშაულებს. დენადი დანაშაულის დეფინიცია მოცემულია საქართველოს სსკ-ის მე-13 მუხლში, სადაც კანონმდებელი ყურადღებას ამახვილებს დანაშაულის ობიექტური შემადგენლობის თავისებურებაზე. კერძოდ, აღნიშნულ მუხლში ნათქვამია, რომ დენადი დანაშაული იწყება მოქმედებით ან უმოქმედობით და შემდეგ უწყვეტად ხორციელდება. ხოლო დანაშაული დამთავრებულია ქმედების შეწყვეტის მომენტიდან. აღნიშნული დეფინიცია არაფერს გვეუბნება დანაშაულის სუბიექტურ შემადგენლობაზე. აქედან გამომდინარე ჩნდება კითხვა, დენადი დანაშაული ხომ არ გამოირჩევა სუბიექტური შემადგენლობით, მისი ჩადენა არის თუ არა შესაძლებელი როგორც განზრახ, ისე განზრახველად?

დასმულ კითხვაზე სარეცენზიო წიგნის ავტორი პასუხობს, რომ დენადი დანაშაული მხოლოდ განზრახია (382-ე გვ.). ამის დასასაბუთებლად ავტორი მიუთითებს სსკ-ის 176-ე (ალიმენტის გადახდისათვის თავის არიდება) და 144-ე (მძევლად ხელში ჩაგდება) მუხლებით გათვალისწინებულ შემადგენლობებზე. დასახელებული დანაშაულები მართლაც განზრახია, მაგრამ დენადი დანაშაულები ამით არ ამოიწურება და საქართველოს სსკ-ით გათვალისწინებული ისეთი დანაშაულიც, რომელიც ერთი მხრივ, დენადია და მეორე მხრივ, გაუფრთხილებლობითი. ასეთია 241-ე მუხლით დასჯადი დანაშაული (ატომური ენერგეტიკის ობიექტზე უსაფრთხოების წესის დარღვევა), რომელიც ფორმალურად განხორციელებულია კონკრეტული საფრთხის შექმნის მომენტიდან, თუმცა ქმედება დენადი ფორმით შეიძლება ხორციელდებოდეს და დროის შუალედი არსებობდეს უსაფრთხოების წესის დარღვევასა და დანაშაულის აღკვეთას შორის³⁵. განსახილველი

შემადგენლობა სუბიექტური მხრივ გაუფრთხილებლობას რომ გულისხმობს ამაზე ქმედების შემადგენლობაშიც მკაფიოდაა ხაზგასმული.

9. სახელმწიფო ხელისუფლების განაწილების პრინციპის მიხედვით, სახელმწიფო ორგანოებს შორის ფუნქციები გადანაწილებულია, რაც გამოხატულებას ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაციაშიც ჰპოვებს. საკანონმდებლო ორგანო ახდენს ქმედების დანაშაულად საკანონმდებლო კვალიფიკაციას, ხოლო სასამართლო ახორციელებს ქმედების დანაშაულად სასამართლო კვალიფიკაციას. მაშასადამე, როგორც საკანონმდებლო, ისე სასამართლო ორგანო ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაციის ფუნქციითაა აღჭურვილი, მაგრამ ეს ფუნქციები განსხვავებულია. თუ სასამართლო განხორციელებულ ქმედებას აკვალიფიცირებს დანაშაულად გამამტყუნებელ განაჩენში, რაც მოქმედი სისხლის სამართლის კანონმდებლობის საფუძველზე ხორციელდება, საკანონმდებლო ორგანო სისხლის სამართლის კანონის მიღებით და ქმედების კრიმინალიზაციით ახდენს ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაციას. ქმედების კრიმინალიზაციის და დეკრიმინალიზაციის ფუნქციით აღჭურვილია საკანონმდებლო ორგანო. თუმცა, სარეცენზიო წიგნის ავტორი ამ ფუნქციას სასამართლოსაც მიაკუთვნებს და თვლის, რომ მაშინ, როცა მოსამართლე პირს სსკ-ის მე-7 მუხლის მე-2 ნაწილის საფუძველზე ქმედების მცირე მნიშვნელობის გამო პასუხისმგებლობისგან ათავისუფლებს, ახდენს ქმედების დეკრიმინალიზაციას. მაშასადამე, დასახელებული მუხლით „კანონმდებელი მოსამართლეს ქმედების (და მათ შორის დაუმთავრებელი დანაშაულის) დეკრიმინალიზაციის უფლებას აძლევს“ (27-ე გვ.). აღნიშნული მოსაზრება მეტად საკამათოა, ვინაიდან ქმედების დეკრიმინალიზაცია გულისხმობს, რომ ქმედება ზოგადად და არა მხოლოდ კონკრეტულ შემთხვევაში ცხადდება არადანაშაულებრივად, არადასჯადად. სასამართლო ვერ მოახდენს იმ ქმედების დეკრიმინალიზაციას, რისი დეკრიმინალიზაცია საკანონმდებლო ორგანოს არ განუხორციელებია. თუმცა, გამონაკლისი არის საკონსტიტუციო სასამართლო, რომელიც ნეგატიური კანონმდებლის ფუნქციას ასრულებს. ასეთ ფუნქციას საქართველოში, ზოგიერთი სხვა ქვეყნისგან განსხვავებით, საერთო სასამართლო არ ითავსებს. თუ ვიტყვით, რომ საერთო სასამართლო ახდენს ქმედების დეკრიმინალიზაციას, ამით ვაღიარებთ, რომ ის არადანაშაულებრივად აცხადებს იმას, რაც კანონით, ფორმალურად დანაშაულებრივადაა მიჩნეული. დეკრიმინალიზაცია ეხება ისეთ ქმედებას, რაც მანამდე დანაშაულებრივად ითვლებოდა. დეკრიმინალიზაციის საკითხი ვერ დადგება ისეთი ქმედების მიმართ, რომელიც ისედაც არ ისჯება. ალოგიკურია ვისაუბროთ დეკრიმინალიზებული ქმედების დეკრიმინალიზაციაზე. მაგრამ საქმე იმაშია, რომ როცა მოსამართლე სსკ-ის მე-7 მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად პირს პასუხისმგებლობისგან ათავისუფლებს, პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების საფუძველი არის ისეთი ქმედების განხორციელება, რომელიც პირველ რიგში,

35 გ. მამულაშვილი, წიგნში: მ. ლეკვეიშვილი, ნ. თოდუა, გ. მამულაშვილი, სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, წიგნი 1, თბ., 2016,

გვ. 693-694.

კანონმდებლობით არ არის მიჩნეული პასუხისმგებლობის საფუძვლად. თუ კანონმდებელმა გამორიცხა ქმედების მცირე მნიშვნელობის გამო პირის დასჯის შესაძლებლობა, გაუგებარია, მოსამართლე როგორ ახდენს ისედაც არადასჯადი ქმედების დეკრიმინალიზაციას. მოსამართლე რეალურად, დეკრიმინალიზაციას კი არ ახდენს, არამედ ადგენს, კონკრეტულ შემთხვევაში სახეზეა თუ არა არადასჯადი (ან პირიქით, დასჯადი) ქმედება.

ქმედების დეკრიმინალიზაცია სამართლებრივი შედეგის თვალსაზრისით მნიშვნელობას იძენს ადამიანთა ფართო წრისთვის, ნორმის ადრესატებისთვის, ხოლო მოსამართლის მიერ ქმედების მცირე მნიშვნელობის დადგენისას საკითხი წყდება კონკრეტული პირის მიმართ. იმისთვის რომ მოსამართლემ ქმედება დანაშაულად დააკვალიფიციროს, უნდა დაადგინოს დანაშაულის სამივე ნიშანი – ქმედების შემადგენლობა, მართლწინააღმდეგობა, ბრალი. მართლწინააღმდეგობას აქვს როგორც ფორმალური, ისე მატერიალური მხარე. მართლწინააღმდეგობის მატერიალური მხარე ქმედების საშორეობას გულისხმობს. თუ ქმედება მცირე მნიშვნელობისაა, მიუხედავად ქმედების შემადგენლობის ფორმალურად განხორციელებისა, მართლწინააღმდეგობა მატერიალური გაგებით სახეზე არ იქნება და შესაბამისად, დანაშაულიც გამოირიცხება, რაც იმას ნიშნავს, რომ ქმედების მცირე მნიშვნელობის დადგენით მოსამართლე კონკრეტული პირის მიერ დანაშაულის განხორციელების გამორიცხვას ახდენს, რაც არ შეიძლება დეკრიმინალიზაციასთან გაიგივდეს. თუ ქმედების მცირე მნიშვნელობის დადგენა ქმედების დეკრიმინალიზაციად იქნება მიჩნეული, დანაშაულის სამი ნიშნიდან ნებისმიერი ნიშნის არარსებობის დადგენა დეკრიმინალიზაციად უნდა ჩაითვალოს, რაც არ წარმოადგენს საკითხის მართებულ გადაწყვეტას.

არა მხოლოდ მოსამართლის, არამედ პროკურორის გადაწყვეტილებაც შეიძლება გახდეს კონკრეტული პირის მიმართ ნეგატიური სამართლებრივი შედეგების დადგომის გამორიცხვის საფუძველი. საქართველოს სსკ-ის მიხედვით, როგორც ცნობილია, პროკურორს გააჩნია სისხლისსამართლებრივი დევნის განხორციელების დისკრეტია. არა მხოლოდ მაშინ შეიძლება შეწყდეს სისხლისსამართლებრივი დევნა, როცა სახეზე არ არის დანაშაულის ნიშნები, არამედ მაშინაც, როცა დანაშაული განხორციელებულია, მაგრამ დევნის განხორციელება ეწინააღმდეგება სისხლის სამართლის პოლიტიკის სახელმძღვანელო პრინციპებს (სსკ-ის 105-ე მუხ.). ნიშნავს თუ არა ეს, რომ პროკურორი ახდენს ქმედების დეკრიმინალიზაციას? დასმულ კითხვაზე უარყოფითი პასუხი უნდა გავცეს. ისევე როგორც მოსამართლე, არც პროკურორი არ სარგებლობს ქმედების დეკრიმინალიზაციის უფლებით.

სარეცენზიო წიგნში გამოთქმული მოსაზრება სხვა ავტორთა მიერაც იქნა გაზიარებული და მოსამართლის მიერ ქმედების დეკრიმინალიზაციის შემთხვევად დასახელდა სასამართლოს მიერ პირის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლება სსკ-ის 68-ე და 70-ე

მუხლების საფუძველზე³⁶. 68-ე მუხლი ითვალისწინებს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების შესაძლებლობას, თუ პირმა პირველად ჩაიდინა დანაშაული, რომლისთვისაც გათვალისწინებული მაქსიმალური სასჯელი არ აღემატება 3 წლით თავისუფლების აღკვეთას, თუ იგი გამოცხადდა ბრალის აღიარებით, ხელი შეუწყო დანაშაულის გახსნას და ანაზღაურა ზიანი. 70-ე მუხლის მიხედვით პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების საფუძველია ვითარების შეცვლა, რაც მიზანშეუწონელ ხდის პირისთვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაკისრებას. 68-ე მუხლის საფუძველზე პირის პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლება რომ დეკრიმინალიზაციას არ გულისხმობს, ამაზე თვით 68-ე მუხლის დანაწესი მიუთითებს, ვინაიდან საქმე ეხება პასუხისმგებლობისგან არა იმ პირის გათავისუფლებას, რომლის ქმედებამაც დაკარგა დანაშაულებრივი მნიშვნელობა, არამედ იმ პირის, რომელმაც დანაშაული ჩაიდინა, რომლის მიერ განხორციელებული ქმედება ისევ რჩება დანაშაულებრივ ქმედებად. თუ განხორციელებული ქმედება რჩება დანაშაულებრივ ქმედებად, ჩნდება კითხვა, რა არის პირის პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების საფუძველი? მოცემულ შემთხვევაში პირის პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების საფუძველია პრევენციული თვალსაზრისით დამნაშავის დასჯის აუცილებლობის არარსებობა. მართალია, დანაშაული ჩადენილია და განხორციელებული ქმედება რჩება დასჯადად, არ კარგავს დანაშაულებრივ მნიშვნელობას, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, პირი მაინც თავისუფლდება პასუხისმგებლობისგან, ვინაიდან არ არსებობს დამნაშავის დასჯის აუცილებლობა. დამნაშავის დასჯის აუცილებლობის არარსებობაზე მოსამართლის დასჯენა ეფუძნება კონკრეტულ გარემოებებს. ესენია: დანაშაულის პირველად ჩადენა, დანაშაულის სიმძიმე, პირის მიერ ბრალის აღიარება, დანაშაულის გახსნისთვის ხელის შეწყობა და ზიანის ანაზღაურება. თანამედროვე სისხლის სამართალი არის პრევენციული სისხლის სამართალი, რომლისთვისაც უფრო პრიორიტეტულია დანაშაულის პრევენცია, სასჯელის გამოყენებას საფუძვლად უდევს პრევენციული მიზანშეუწონელობა. იქ, სადაც დანაშაულის პრევენციისთვის აუცილებელი არ არის დამნაშავის დასჯა, თანამედროვე პრევენციული სისხლის სამართალი, როგორც წესი, უარს ამბობს სასჯელის შეფარდებაზე.

რაც შეეხება ვითარების შეცვლის გამო პირის პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლებას სსკ-ის 70-ე მუხლის საფუძველზე, აქაც გაუმართლებელია მოსამართლის მიერ ქმედების დეკრიმინალიზაციაზე საუბარი. ვითარების შეცვლის შედეგად შეიძლება ქმედებამ დაკარგოს დანაშაულებრივი ხასიათი, მაგრამ ვითარების შეცვლა ყოველთვის არ არის დაკავშირებული ქმედების დანაშაულებრივი ხასიათის დაკარგვასთან. შეიძლება ვითარების შეცვლის გამო პასუხისმგებლობისგან პირის გათავისუფლების საკითხი დაისვას

³⁶ ნ. თოდუა, ქმედების კრიმინალიზაცია-დეკრიმინალიზაციის საკითხები საქართველოს სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში, წიგნში: თოდუა, ნონა (რედ.), სისხლის სამართლის კანონმდებლობის ლიბერალიზაციის ტენდენციები საქართველოში, თბ., 2016, გვ. 105.

ისე, რომ ვითარების შეცვლის პირობებშიც ინარჩუნებდეს ქმედება დანაშაულებრივ, საშიშ ხასიათს. თუმცა, ამასაც არ აქვს გადაწყვეტი მნიშვნელობა. მოსამართლის მიერ პირის გათავისუფლება ვითარების შეცვლის გამო არ შეიძლება მივიჩნიოთ ქმედების დეკრიმინალიზაციის შედეგად, ვითარების შეცვლის რა შემთხვევასთანაც არ უნდა გვქონდეს საქმე.

ზოგიერთი ავტორი სსკ-ის 68-ე და 70-ე მუხლების საფუძველზე პირის პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლებას, ერთი მხრივ, ქმედების დეკრიმინალიზაციის უწოდებს, ხოლო მეორე მხრივ, აღნიშნავს, რომ მოცემულ შემთხვევაში კონკრეტული პირის მიმართ დამდგარი შედეგი ფაქტობრივად უტოლდება ქმედების დეკრიმინალიზაციას³⁷, რაც ირიბად იმის აღიარებაა, რომ აქ საქმე ეხება არა ქმედების დეკრიმინალიზაციას, არამედ ისეთ შემთხვევას, რაც კონკრეტული პირის მიმართ იწვევს ქმედების დეკრიმინალიზაციის მსგავს შედეგს.

ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში გამოითქვა შეხედულება, რომ ქმედების დეკრიმინალიზაციის სუბიექტი არა მხოლოდ კანონმდებელი და მოსამართლე, არამედ ფიზიკური პირიც არის. დეკრიმინალიზაციის სუბიექტ ფიზიკურ პირად დაზარალებული იქნა მიჩნეული, რასთან დაკავშირებითაც ავტორს მხედველობაში ჰქონდა საქართველოს ძველი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული კერძო სისხლისსამართლებრივი დევნის ინსტიტუტი, რაც გულისხმობდა კერძო დევნის საქმეებზე დევნის შეწყვეტას დაზარალებულის ინტერესებიდან გამომდინარე. მაშინ როცა უარყოფთ ქმედების დეკრიმინალიზაციაზე მოსამართლის შესაძლებლობას, მით უფრო უნდა გამოირიცხოს ასეთი შესაძლებლობა ფიზიკურ პირთან მიმართებით, მასზე რომც იყოს დამოკიდებული დევნის შეწყვეტა. დევნის შეწყვეტა და სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლება არ შეიძლება ქმედების დეკრიმინალიზაციასთან გაიგივდეს. ქმედების დეკრიმინალიზაცია იწვევს დევნის არდაწყებას ან დაწყებულის შეწყვეტას, მაგრამ არა მხოლოდ ერთი კონკრეტული პირისთვის. ქმედების დეკრიმინალიზაცია მნიშვნელობას იძენს პირთა ფართო წრისთვის, სისხლის სამართლის ნორმის ნებისმიერი ადრესატისთვის.

10. შუალობით ამსრულებლობასთან დაკავშირებით ავტორი განიხილავს გერმანულ იურიდიულ ლიტერატურაში ჩამოყალიბებულ მოსაზრებას, რომ შუალობითი ამსრულებლობისას ცოცხალი იარაღი შეიძლება შეცდომაში იყოს შეყვანილი მოქმედების მოტივში (183-ე გვ.). აღნიშნული მოსაზრების განიარებას იმის აღიარებამდე მივყავართ, რომ თითქოს შესაძლებელი იყოს „შეცდომა მოტივში“, რაც გამოირიცხებულია. მართალია, გერმანულ იურიდიულ ლიტერატურაში გამოიყენება სპეციალური ტერმინი – „Motivirrtum“, თუმცა ვხვდებით მის არაერთგვაროვან ინტერპრეტაციას. აღნიშნული ტერმინი გერმანულ-ქართულ იურიდიულ ლექსონში

37 ნ. თოდუა, ქმედების კრიმინალიზაცია-დეკრიმინალიზაციის საკითხები საქართველოს სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში, წიგნში: ნ. თოდუა, (რედ.), სისხლის სამართლის კანონმდებლობის ლიბერალიზაციის ტენდენციები საქართველოში, თბ., 2016, გვ. 106.

სიკონში განმარტებულია როგორც „შეცდომა მოტივებში“³⁸, მაგრამ ასეთი განმარტება არასწორია და სათანადოდ ვერ გამოხატავს მოვლენის არსს. ქართულ სამოქალაქო კოდექსშიც ჰპოვა ასახვა „მოტივში შეცდომის“ მცდარმა იდეამ. კერძოდ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 76-ე მუხლში, სადაც საუბარია „გარიგების მოტივში შეცდომა“-ზე³⁹.

შეუძლებელია ადამიანმა შეცდომა მოტივში ან სხვა სუბიექტურ ნიშანში დაუშვას. მოტივში შეცდომა დაახლოებით ისე ჟღერს, როგორც „განზრახვაში შეცდომა“. შეცდომა გაუფრთხილებლობის სფეროა და განზრახვას გამოირიცხავს. ამიტომ, „განზრახვაში შეცდომა“ შეუძლებელია ადგილი ჰქონდეს. განზრახვაში შეცდომა ლოგიკური თვალსაზრისით ისე წარმოგვიდგება, როგორც „ხის რკინა“ ან „მრგვალი კვადრეტი“. შეცდომა ქმედების შემადგენლობის მხოლოდ ობიექტურ ნიშანზე შეიძლება იყოს დაშვებული. მოტივში შეცდომის შეუძლებლობა მოტივის ბუნებიდან გამომდინარეობს. მოტივის სხვაგვარად მოქმედებასთან დაკავშირებულ განწყობას⁴⁰, მზაობას, მამსახადამე, მოქმედების მიზნისადმი უწოდებენ. როგორ შეიძლება ადამიანი განწყობაში შეცდეს? განწყობაში შეცდომა იმდენადაა გამოირიცხული, რამდენადაც იგი ცნობიერების შინაარსზე გავლენას ახდენს – განსაზღვრავს, გარკვეული მიმართულებით წარმართავს მას, მაგრამ თვითონ არაა ცნობიერების შინაარსი. გარდა ამისა, განწყობა, რომელიც გადაწყვეტს გავლენას ახდენს ცნობიერი ფსიქიკური ცხოვრების მთელ შინაარსზე, ცნობიერების გარეშე მიმდინარეობს⁴¹.

მოქმედება პირმა შეცდომა შეიძლება დაუშვას იმ ფაქტორებში, რომელიც მოტივაციის პროცესში მონაწილეობს და ხელს უწყობს არასწორი მოტივის ჩამოყალიბებას. მაგალითად, „ა“-ს მიაწოდეს ცრუ ინფორმაცია და დააჯერეს, რომ მას სახლი დაუწვა „ბ“-მ, რის საფუძველზეც „ა“-ს შურისძიების მოტივი ჩამოუყალიბდა „ბ“-ს მიმართ. მოცემულ შემთხვევაში სახეზეა შეცდომა მოტივაციის პროცესში. ამ შეცდომას საფუძვლად უდევს მიწოდებული ცრუ ინფორმაცია. შესაბამისად, სწორად უნდა ჩაითვალოს ტერმინი „Motivirrtum“ ის გაგება, რომელშიც მოიაზრება ქმედების ყალბი მოტივაცია⁴². მოტივაციის პროცესში დაშვებული შეცდომა არ იძლევა „მოტივში შეცდომაზე“ საუბრის საფუძველს,

38 *გაბრიხიძე/ვალანდაძე/მანჯგალაძე/მიგრიაული/პაპუაშვილი/ფხაკაძე/ჩაჩანიძე/ხუჭუა*, იურიდიული ლექსიკონი, გერმანულ-ქართული, ქართულ-გერმანული, თბ., 2012, გვ. 171.

39 ნ. *ჯორბენაძე*, გარიგებაში დაშვებული შეცდომის სახეები საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით, კრებულში: რომან შენგელია 70, სამართლის პრობლემები, საიუბილეო კრებული, თბ., 2012, გვ. 400; ლ. *ჭანტურია*, სამოქალაქო სამართლის ზოგადი ნაწილი, თბ., 2011, გვ. 373; დ. *კერესელიძე*, კერძო სამართლის უზოგადესი სისტემური ცნებები, თბ., 2009, გვ. 333; თ. *დარჯანი*, სამოქალაქო კოდექსის 76-ე მუხლის კომენტარი, წიგნში: ლ. *ჭანტურია*, (რედ.), სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2017, გვ. 444.

40 დ. *კიკნაძე*, დანაშაულებრივი ქცევის მოტივაციის სისტემური გაგებისათვის, ჟურნალი „ალმანახი“, 2000, №13, გვ. 123.

41 დ. *უზნაძე*, განწყობის ფსიქოლოგია, თბ., 2009, გვ. 48-49.

42 *Baumann/Weber/Mitsch/Eisele*, Strafrecht, Allgemeiner Teil, Lehrbuch, 12. Auflage, Bielefeld, 2016, S. 279, §11 Rn. 85.

ვინაიდან მოტივი და მოტივაცია არ არის ერთი და იგივე. მოტივი მოტივაციის შედეგად ყალიბდება. მოტივის ჩამოყალიბებას, რომელიც ნებისმიერი მოქმედების საფუძველია, წინ უძღვის მოტივაციის პროცესი⁴³. შეცდომის დაშვებას სწორედ ამ პროცესში შეიძლება ჰქონდეს ადგილი. მოტივში შეცდომა მაშინ იქნებოდა დასაშვები, თუ მოქმედ პირს ეცოდინებოდა, რომ იმოქმედა შურისძიების მოტივით, მაშინ როცა ქმედებას სხვა მოტივი ელო საფუძველად. ასეთი რამ შეუძლებელია. ვერავენ ვერ იტყვის, რომ „ეგონა მოქმედებდა შურისძიების მოტივით, მაგრამ ქმედება განუხორციელებია მაღლიერების ან სიბრალულის მოტივით“. არასწორი, ყალბი მოტივის ჩამოყალიბება არ ნიშნავს „მოტივში შეცდომას“.

მოტივში შეცდომას არ ექნება ადგილი ასევე მაშინ, როცა მოქმედი პირი ვერ აღწევს თავის საწადელს. მაგალითად, ქმედება განხორციელდა გამორჩენის მისაღებად, ანგარების მოტივით, მაგრამ მოქმედმა პირმა ვერ შეძლო გამორჩენის მიღება. თუ მოქმედმა პირმა ანგარების მოტივით განიზრახა „ა“-ს მოკვლა, მაგრამ შეცდომა დაუშვა მსხვერპლის პირო-

ვნებაში და მოკლა „ბ“, რის გამოც ვერ შეძლო გამორჩენის მიღება⁴⁴, მიუხედავად იმისა, რომ მოქმედმა მიზანს ვერ მიადგინა, ქმედება მაინც ანგარების მოტივით განხორციელდა. მოცემულ შემთხვევაში მოქმედი პირის მიერ დაშვებული შეცდომა ეხება არა მოტივს, არამედ მსხვერპლს. მსხვერპლის პიროვნებაში შეცდომა და მიზნის მიუღწევლობა ქმედების მოტივს მაინც არ ცვლის და არ იძლევა „მოტივში შეცდომაზე“ საუბრის საფუძველს.

იდეურად წარმოსახული შედეგის მიუღწევლობა არ შეიძლება „მოტივში შეცდომად“ მივიჩნიოთ. განსხვავებულად წყდება საკითხი ქმედების ობიექტური შემადგენლობის ნიშნებთან დაკავშირებით. მაშინ როცა ქმედების შემადგენლობის ისეთ სუბიექტურ ნიშნებში, როგორც მიზანი და მოტივია, შეცდომა დაუშვებელია, იგი სავსებით შესაძლებელია ქმედების ობიექტური შემადგენლობის ნიშნებთან მიმართებით. მოქმედმა პირმა შეიძლება შეცდომა დაუშვას, მაგალითად მსხვერპლის პიროვნებაში, მიზეზობრივი კავშირის განვითარებაში, დანაშაულის იარაღში.

43 დ. უზნაძე, ზოგადი ფსიქოლოგია, თბ., 2006, გვ. 207 და შემდეგი.

44 აღნიშნულ შემთხვევას „მოტივში შეცდომად“ განიხილავდა მ. ტურავა, მაგრამ შემდგომ შეიცვალა პოზიცია. იხ. მ. ტურავა, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, მეშვიდე გამოცემა, თბ., 2008, გვ. 156-157.